Justitieutskottets betänkande 1984/85:12

om åtgärder mot narkotikabrott m. m. (prop. 1984/85:19 delvis och prop. 1984/85:46 jämte motioner)

Propositionerna m. m.

Under hösten 1984 har regeringen i två propositioner lagt fram olika förslag i syfte att motverka narkotikamissbruket m. m. Den ena är proposition 1984/85:19 om en samordnad och intensifierad narkotikapolitik. Den har hänvisats till justitieutskottet såvitt gäller underprotokollet för justitiedepartementet (bilaga 1) och huvudprotokollet i motsvarande del. Den andra är proposition 1984/85:46 om ändringar i narkotikastrafflagen (1968:64), m. m. Den har i sin helhet hänvisats till justitieutskottet.

I den del som *proposition 1984/85:19* hänvisats till justitieutskottet föreslår regeringen riksdagen att anta vid propositionen fogade förslag till

1. lag om ändring i lagen (1965:94) om polisregister m. m.,
2. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

Vidare bereds därigenom riksdagen tillfälle att ta del av dels vad chefen för justitiedepartementet i propositionen anfört om åtgärder mot narkotikamissbruket, dels vad statsrådet Ingvar Carlsson i propositionen i motsvarande del anfört om en samordnad och intensifierad narkotikapolitik.

I *proposition 1984/85:46* föreslår regeringen efter hörande av lagrådet riksdagen att anta vid propositionen fogade förslag till

3. lag om ändring i narkotikastrafflagen (1968:64),
4. lag om ändring i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling,
5. lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt,
6. lag om kontroll av berusningsmedel på sjukhus.

Huvuddragen av förslagen i propositionerna redovisas nedan under rubriken Utskottet på s. 15.

I samband med propositionerna i angivna delar behandlar utskottet följande motioner:

1. 1983/84:396 av Bengt Silfverstrand (s) och Grethe Lundblad (s),
2. 1983/84:893 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp), yrkandena 1 och 2,
3. 1983/84:1357 av Sten Svensson (m) och Björn Körlof (m),
4. 1983/84:1522 av Per-Olof Strindberg m. fl. (m), yrkande 3,
5. 1983/84:2485 av Karin Söder (c) och Rune Gustavsson (c),
6. 1984/85:74 av Thure Jadestig (s) och Lars-Ingvar Sörenson (s),
7. 1984/85:77 av Larz Johansson (c),
8. 1984/85:79 av Bengt Westerberg m. fl. (fp), yrkande 1,
9. 1984/85:80 av Nils Carlshamre m. fl. (m),

10. 1984/85:83 av Rune Gustavsson m. fl. (c), yrkande 1,
11. 1984/85:143 av Rune Gustavsson m. fl. (c),
12. 1984/85:144 av Hans Petersson i Röstånga m. fl. (fp),
13. 1984/85:145 av Per-Olof Strindberg m. fl. (m).

Motionsyrkandena redovisas på s. 11.

Justitieutskottet har från skatteutskottet inhämtat yttrande över proposition 1984/85:19 såvitt gäller tullens spaningsregister m. m. jämte lagförslagen 1 och 2 samt motion 1984/85:80 i motsvarande del. Yttrandet (SkU 1984/85:1y) fogas till detta betänkande som *bilaga*. Under ärendets beredning har utskottet i denna del också hållit hearing med företrädare för rikspolisstyrelsen och generaltullstyrelsen.

De vid propositionerna fogade lagförslagen har följande lydelse.

1 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1965:94) om polisregister m.m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1965:94) om polisregister m.m.[1]

dels att i 5, 6 och 8 §§ orden "länspolischef" och "polischef" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "länsstyrelse" resp. "polismyndighet" i motsvarande form,

dels att 3 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 10 a §, av nedan angivna lydelse.

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 §[2]	
Utdrag av eller upplysning om innehållet i polisregister skall meddelas, när framställning därom görs av	
1. justitiekanslern, riksdagens ombudsmän, rikspolisstyrelsen, den centrala utlänningsmyndigheten, länsstyrelse, länsrätt, *polischef* eller allmän åklagare;	1. justitiekanslern, riksdagens ombudsmän, rikspolisstyrelsen, den centrala utlänningsmyndigheten, länsstyrelse, länsrätt, *polismyndighet* eller allmän åklagare;
2. annan myndighet, om och i den mån regeringen för visst slag av ärenden eller för särskilt fall ger tillstånd därtill;	
3. enskild, om han behöver utdraget för att ta till vara sin rätt i främmande stat, för att få tillstånd att inresa, vistas, bosätta sig eller arbeta i främmande stat eller för att pröva fråga om anställning eller uppdrag i verksamhet, som avser vård eller som är av betydelse för rikets säkerhet eller för förebyggandet eller beivrandet av brott, och regeringen i förordning medgivit att utdrag eller upplysning lämnas för sådant ändamål eller, i annat fall, om den enskilde styrker att hans rätt är beroende av upplysning ur registret och regeringen medger att upplysningen meddelas.	
	Regeringen kan förordna att en myndighet som avses i första stycket får ha terminalåtkomst till polisregister.
	10 a §
	Hos generaltullstyrelsen eller någon annan tullmyndighet får föras register för ändamål som avses i 1 § i den mån det behövs för den brottsbekämpande verksamhet som ankommer på tullmyndighet. Innehållet i sådana register skall begränsas till

[1] Senaste lydelse av 5 § 1976:1073
8 § 1980:886.
[2] Senaste lydelse 1983:1098.

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	vad som behövs för detta ändamål.
	Utdrag av eller upplysning om innehållet i ett register som avses i första stycket skall lämnas på begäran av tullmyndigheter, justitiekanslern och riksdagens ombudsmän samt, om och i den mån regeringen för visst slag av ärenden eller för särskilt fall ger tillstånd till det, andra myndigheter. Regeringen kan förordna att en myndighet som har sagts nu får ha terminalåtkomst till ett sådant register.
	Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, generaltullstyrelsen får förordna att uppgifter skall lämnas från register enligt denna paragraf, om uppgifterna behövs för att fullgöra skyldigheter som Sverige eller någon svensk tullmyndighet har enligt överenskommelse med främmande stat.
	Vad som har sagts i 10 § tillämpas också på uppgifter ur register som avses i denna paragraf.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985.

2 Förslag till
Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 17 § sekretesslagen (1980:100)[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
7 kap. 17 §	
Sekretess gäller i verksamhet som avser förande av eller uttag ur allmänt kriminalregister *eller* polisregister för uppgift som har tillförts registret. Om utlämnande av sådan uppgift gäller vad som är föreskrivet i lag om register som nu har nämnts och i förordning som har stöd i sådan lag. Föreskrifterna i 14 kap. gäller inte i fråga om sekretessen enligt denna paragraf.	Sekretess gäller i verksamhet som avser förande av eller uttag ur allmänt kriminalregister, polisregister *eller sådant register hos någon tullmyndighet, som förs för samma ändamål som polisregister,* för uppgift som har tillförts registret. Om utlämnande av sådan uppgift gäller vad som är föreskrivet i lag om register som nu har nämnts och i förordning som har stöd i sådan lag. Föreskrifterna i 14 kap. gäller inte i fråga om sekretessen enligt denna paragraf.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985.

[1] Lagen omtryckt 1982:1106.

3 Förslag till
Lag om ändring i narkotikastrafflagen (1968: 64)

Härigenom föreskrivs att 1, 2 och 4 §§ narkotikastrafflagen (1968: 64) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[1]	
Den som olovligen 1. överlåter narkotika, 2. framställer narkotika som är avsedd för missbruk, 3. förvärvar narkotika i överlåtelsesyfte, 4. anskaffar, bearbetar, förpackar, transporterar, förvarar eller tar annan sådan befattning med narkotika som inte är avsedd för eget bruk, 5. bjuder ut narkotika till försäljning, förvarar eller befordrar vederlag för narkotika, förmedlar kontakter mellan säljare och köpare eller företar någon annan sådan åtgärd, om förfarandet är ägnat att främja narkotikahandel, eller 6. innehar narkotika döms, om gärningen sker uppsåtligen, för narkotikabrott till *böter eller* fängelse i högst tre år.	Den som olovligen 1. överlåter narkotika, 2. framställer narkotika som är avsedd för missbruk, 3. förvärvar narkotika i överlåtelsesyfte, 4. anskaffar, bearbetar, förpackar, transporterar, förvarar eller tar annan sådan befattning med narkotika som inte är avsedd för eget bruk, 5. bjuder ut narkotika till försäljning, förvarar eller befordrar vederlag för narkotika, förmedlar kontakter mellan säljare och köpare eller företar någon annan sådan åtgärd, om förfarandet är ägnat att främja narkotikahandel, eller 6. innehar narkotika döms, om gärningen sker uppsåtligen, för narkotikabrott till fängelse i högst tre år.
2 §	
Är brott som avses i 1 § att anse som ringa, *skall för narkotikaförseelse dömas* till böter.	Är brott som avses i 1 § att anse som ringa, *döms* till böter *eller fängelse i högst sex månader*.
4 §[2]	
För försök, förberedelse *eller* stämpling till narkotikabrott eller grovt narkotikabrott döms, om gärningen avser annat än innehav, till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.	För försök *eller* förberedelse *till narkotikabrott eller grovt narkotikabrott liksom för* stämpling till narkotikabrott, *som inte är att anse som ringa*, eller *till* grovt narkotikabrott döms, om gärningen avser annat än innehav, till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985.

[1] Senaste lydelse 1983: 363.
[2] Senaste lydelse 1983: 363.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling

Härigenom föreskrivs att 1, 2, 8, 19 och 24 §§ lagen (1960:418) om straff för varusmuggling skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[1]	
Den som utan att *giva* det tillkänna hos vederbörlig myndighet till riket inför eller från riket utför gods, för vilket tull eller annan allmän avgift skall erläggas till statsverket eller som enligt stadgande i lag eller författning ej må införas eller utföras, *dömes*, om gärningen sker uppsåtligen, för varusmuggling till böter eller fängelse i högst två år. Gäller gärningen narkotika som avses i 8 § narkotikastrafflagen (1968:64) skall dömas till *böter eller* fängelse i högst tre år.	Den som utan att *ge* det tillkänna hos vederbörlig myndighet till riket inför eller från riket utför gods, för vilket tull eller annan allmän avgift skall erläggas till statsverket eller som enligt stadgande i lag eller författning ej må införas eller utföras, *döms*, om gärningen sker uppsåtligen, för varusmuggling till böter eller fängelse i högst två år. Gäller gärningen narkotika som avses i 8 § narkotikastrafflagen (1968:64) skall dömas till fängelse i högst tre år.
Första stycket gäller även, när någon genom att lämna oriktig uppgift i tulldeklaration eller medelst annat vilseledande i samband med tullbehandling av gods uppsåtligen föranleder, att tull eller annan allmän avgift undandrages statsverket eller att gods införes eller utföres i strid mot förbud.	
2 §[2]	
Är varusmuggling som avses i 1 § första stycket med hänsyn till godsets värde och övriga omständigheter vid brottet att anse som ringa, dömes till böter, högst ettusen kronor.	Är varusmuggling som avses i 1 § första stycket med hänsyn till godsets värde och övriga omständigheter vid brottet att anse som ringa, dömes till böter, högst ettusen kronor. *Gäller gärningen narkotika döms till böter eller fängelse i högst sex månader.*
8 §[3]	
För försök till varusmuggling *dömes* till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken. Detsamma gäller förberedelse *eller* stämpling till sådan *smuggling av* narkotika som *ej* är ringa.	För försök till varusmuggling *döms* till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken. Detsamma gäller förberedelse *till varusmuggling avseende narkotika samt* stämpling till sådan *varusmuggling avseende* narkotika som *inte* är ringa.

[1] Senaste lydelse 1983:364.
[2] Senaste lydelse 1980:1138.
[3] Senaste lydelse 1968:65.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Hava flera medverkat till *annan* i denna lag straffbelagd gärning *än varusmuggling som är ringa, gälla* bestämmelserna i 23 kap. brottsbalken.	*Har* flera medverkat till *en* i denna lag straffbelagd gärning *tillämpas* bestämmelserna i 23 kap. brottsbalken. *Beträffande varusmuggling, som är ringa, gäller dock vad som nu har sagts endast om gärningen avser narkotika.*

19 §[4]

Förekommer mot någon, som anträffas vid gräns- eller kustort eller ankommer till plats, där förbindelse med utlandet äger rum, anledning att han har på sig gods, som enligt denna lag är underkastat beslag, må för eftersökande av sådant gods tulltjänsteman företaga kroppsvisitation och ytlig kroppsbesiktning å honom. Om vederbörande chef för tull-, kust- eller gränsbevakning finner skärpning av tullkontrollen å persontrafiken till eller från utlandet med viss lägenhet eller för viss tidrymd å någon plats oundgängligen nödvändig, må efter bevakningschefens förordnande kroppsvisitation verkställas å envar, som med lägenheten eller under tidrymden till platsen ankommer från eller från platsen avreser till utlandet. Sådant förordnande skall ofördröjligen underställas generaltullstyrelsens prövning men går likväl genast i verkställighet.

För att motverka brott som avses i denna lag får tulltjänstemän även i andra fall än som avses i första stycket undersöka handresgods, såsom resväskor och portföljer, samt handväskor och liknande som medförs av resande vid inresa till eller utresa från riket. Tulltjänstemän som utövar lokal eller regional bevakningsledning beslutar om omfattningen av kontrollen.

Kroppsvisitation, som är av mera väsentlig omfattning, och ytlig kroppsbesiktning skall verkställas inomhus i avskilt rum eller i lämpligt utrymme i fartyg samt, om undersökningsman eller den undersökte begär det och det kan ske utan större omgång, i vittnens närvaro. Kroppsvisitation och ytlig kroppsbesiktning *å kvinna må ej* verkställas eller bevittnas av annan än kvinna, läkare eller legitimerad sjuksköterska.

Kroppsvisitation, som är av mera väsentlig omfattning, och ytlig kroppsbesiktning skall verkställas inomhus i avskilt rum eller i lämpligt utrymme i fartyg samt, om undersökningsman eller den undersökte begär det och det kan ske utan större omgång, i vittnens närvaro. Kroppsvisitation och ytlig kroppsbesiktning *av kvinnor får inte* verkställas eller bevittnas av annan än kvinna, läkare eller legitimerad sjuksköterska. *Detta gäller dock inte en sådan kroppsvisitation som avses i andra stycket.*

[4] Senaste lydelse 1981: 1079.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Förande av protokoll och utfärdande av bevis om företagen kroppsvisitation eller ytlig kroppsbesiktning erfordras ej med mindre den undersökte begär det eller föremål, som påträffas, tages i beslag.	
24 §	
I mål rörande brott enligt författningar, vilkas efterlevnad tullverket har att övervaka, må, om ej svårare straff än böter kan följa å brottet, talan föras av befattningshavare vid tullverket som generaltullstyrelsen bestämmer. Sådan befattningshavare må ock såsom åklagare meddela förordnande enligt 21 § första stycket.	I mål rörande brott enligt författningar, vilkas efterlevnad tullverket har att övervaka, må, om ej svårare straff än böter kan följa å brottet *eller om målet rör brott som avses i 2 § andra meningen*, talan föras av befattningshavare vid tullverket som generaltullstyrelsen bestämmer. Sådan befattningshavare må ock såsom åklagare meddela förordnande enligt 21 § första stycket.

Vad nu stadgats skall icke lända till inskränkning i allmän åklagares åtalsrätt i fråga om brott, som nyss sagts.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt

Härigenom föreskrivs att 63 § lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
63 §[1]	
Alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel, som påträffas hos eller ankommer till intagen eller medföres av den som skall intagas i kriminalvårdsanstalt, får omhändertagas. Med omhändertagen egendom skall förfaras på sätt föreskrives i 3 § lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.	*Alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel får omhändertas,* *1. om de påträffas hos en intagen,* *2. om en intagen får dem sig tillsända,* *3. om de medförs av någon som skall tas in i kriminalvårdsanstalt, eller* *4. om de annars påträffas inom anstalt och det inte finns någon känd ägare till dem.*
Vad som sägs i första stycket gäller i tillämpliga delar även alkoholhaltiga drycker eller andra be-	*Styresmannen skall låta förstöra eller försälja den omhändertagna egendomen enligt bestämmelserna*

[1] Senaste lydelse 1982: 401.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
rusningsmedel, som utan att känd ägare finns påträffas inom anstalt.	*om beslagtagen egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.*
Bestämmelserna i första och andra styckena *får* tillämpas även i fråga om injektionsspruta eller kanyl som kan användas för insprutning i människokroppen.	Bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas även i fråga om injektionsspruta eller kanyl som kan användas för insprutning i människokroppen *eller i fråga om andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattning med narkotika.*
Belopp, som erhållits vid försäljning av omhändertagen egendom, tillfaller *kronan.*	Belopp, som erhållits vid försäljning av omhändertagen egendom, tillfaller *staten.*
Pengar, som påträffas hos eller ankommer till en intagen i strid med vad som är särskilt föreskrivet om intagnas rätt att inneha pengar, skall omhändertas, om det inte är uppenbart *obilligt.* Omhändertagna pengar skall genom styresmannens försorg göras räntebärande men får ej disponeras av den intagne förrän vid anstaltsvårdens slut, om det inte föreligger särskilda skäl.	Pengar, som påträffas hos eller ankommer till en intagen i strid med vad som är särskilt föreskrivet om intagnas rätt att inneha pengar, skall omhändertas, om det inte är uppenbart *oskäligt.* Omhändertagna pengar skall genom styresmannens försorg göras räntebärande men får ej disponeras av den intagne förrän vid anstaltsvårdens slut, om det inte föreligger särskilda skäl.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985.

6 Förslag till
Lag om kontroll av berusningsmedel på sjukhus

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag skall, i den mån socialstyrelsen beslutar det, tillämpas vid sådan enhet vid ett sjukhus som är särskilt inriktad på vård för missbruk av beroendeframkallande medel.

2 § Den som är intagen för vård får inte inneha alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel. Han får inte heller inneha injektionssprutor eller kanyler som kan användas för insprutning i människokroppen eller andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattning med narkotika.

3 § Överläkaren får ställa följande villkor för att ta in någon på sjukhuset för vård för missbruk av beroendeframkallande medel, om det behövs för

att hindra att patienten har tillgång till sådana medel eller föremål som anges i 2 §. De villkor som avses är krav på

1. att patienten underkastar sig kroppsvisitation eller ytlig kroppsbesiktning,

2. att patienten medger undersökning av vad han innehar eller får sig tillsänt.

4 § Sådana berusningsmedel och föremål som anges i 2 § får omhändertas

1. om de påträffas hos en intagen,

2. om en intagen får dem sig tillsända, eller

3. om de påträffas utan att det finns någon känd ägare till dem.

Överläkaren skall låta förstöra eller försälja den omhändertagna egendomen enligt bestämmelserna om beslagtagen egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.

Belopp som erhållits vid försäljningen skall tillfalla staten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985.

Motionerna

I motion 1983/84:396 av Bengt Silfverstrand (s) och Grethe Lundblad (s) hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär att försöksverksamhet startas i Helsingborgs polisdistrikt på basis av tvångsmedelskommitténs förslag vad gäller hemlig avlyssning vid förundersökning angående vissa grova brott,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen i övrigt anförs om behovet av en effektivisering av polisens spaningsarbete i samband med grov brottslighet.

I motion 1983/84:893 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) yrkas med hänvisning till motion 1983/84:891, såvitt nu är i fråga,

1. att riksdagen beslutar om att 1 § narkotikastrafflagen skall ha följande lydelse:

Den som olovligen

överlåter narkotika,

framställer narkotika som är avsedd för missbruk,

förvärvar narkotika,

anskaffar, bearbetar, förpackar, transporterar, förvarar eller tar annan sådan befattning med narkotika,

bjuder ut narkotika till försäljning, förvarar eller befordrar vederlag för narkotika, förmedlar kontakter mellan säljare och köpare eller företar någon annan sådan åtgärd, om förfarandet är ägnat att främja *överlåtelse av narkotika* eller

innehar narkotika

döms, om gärningen sker uppsåtligen, för narkotikabrott till böter eller fängelse i högst tre år.

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändring i narkotikastrafflagen så att användandet av illegal narkotika blir straffbart.

I motion 1983/84:1357 av Sten Svensson (m) och Björn Körlof (m) hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning som kriminaliserar all hantering av narkotika (*olovlig befattning*) utom för medicinskt bruk i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen hos regeringen begär tilläggsdirektiv till narkotikakommissionen beträffande lokal och regional samordning av samhällets resurser för bekämpande av narkotikamissbruket i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motion 1983/84:1522 av Per-Olof Strindberg m. fl. (m) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen beslutar ändra narkotikastrafflagen (1968:64) i enlighet med vad i motionen anförts (yrkande 3).

I motion 1983/84:2485 av Karin Söder (c) och Rune Gustavsson (c) hemställs med hänvisning till motion 1983/84:2484

1. att riksdagen antar följande förslag till ändring av 1 § i narkotikastrafflagen (1968:64):

Nuvarande regler	*Vårt förslag*
	1 §
Den som olovligen	Den som olovligen
1. överlåter narkotika,	1. överlåter narkotika,
2. framställer narkotika *som är avsedd för missbruk*,	2. framställer narkotika,
3. förvärvar narkotika *i överlåtelsesyfte*,	3. förvärvar narkotika,
4. anskaffar, bearbetar förpackar, transporterar, förvarar eller tar annan sådan befattning med narkotika *som inte är avsedd för eget bruk*,	4. anskaffar, bearbetar, förpackar, transporterar, förvarar eller tar annan sådan befattning med narkotika,
5. bjuder ut narkotika till försäljning, förvarar eller befordrar vederlag för narkotika, förmedlar kontakter mellan säljare och köpare eller företar någon annan sådan åtgärd, om förfarandet är ägnat att främja *narkotikahandel*, eller	5. bjuder ut narkotika till försäljning, förvarar eller befordrar vederlag för narkotika, förmedlar kontakter mellan säljare och köpare eller företar någon annan sådan åtgärd, om förfarandet är ägnat att främja *överlåtelse av narkotika*, eller
6. innehar narkotika döms, om gärningen sker uppsåtligen, för narkotikabrott till böter eller fängelse i högst tre år.	6. innehar narkotika döms, om gärningen sker uppsåtligen, för narkotikabrott till böter eller fängelse i högst tre år.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om kriminalisering av allt illegalt narkotikabruk,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förverkande på grund av narkotikabrott.

I motion 1984/85:74 av Thure Jadestig (s) och Lars-Ingvar Sörenson (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om olovlig befattning med narkotika.

I motion 1984/85:77 av Larz Johansson (c) hemställs

1. att riksdagen beslutar att all befattning med narkotika (således även konsumtion) skall falla inom det straffbelagda området,

2. att riksdagen begär att regeringen snarast återkommer till riksdagen med erforderliga lagförslag i denna del.

I motion 1984/85:79 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) yrkas, såvitt nu är i fråga, att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en skärpning av narkotikastrafflagen så att all icke-medicinsk befattning med narkotika kriminaliseras (yrkande 1).

I motion 1984/85:80 av Nils Carlshamre m. fl. (m) hemställs

1. att riksdagen beslutar ändra narkotikastrafflagen (1968:64) så att all befattning med narkotika som inte är medicinskt betingad kriminaliseras,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande åtgärder för att skapa narkotikafria anstalter,

3. att riksdagen med bifall till propositionens förslag i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande inrättande av allmänt spaningsregister för tullmyndighet och tullmyndighets terminaltillgång till polisväsendets ADB-register.

I motion 1984/85:83 av Rune Gustavsson m. fl. (c) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen hos regeringen begär ett åtgärdsprogram för att komma till rätta med narkotikaproblemen på kriminalvårdsanstalterna (yrkande 1).

I motion 1984/85:143 av Rune Gustavsson m. fl. (c) hemställs med hänvisning till motion 1984/85:83

1. att riksdagen med avslag på proposition 1984/85:46 beslutar att all icke-medicinsk användning av narkotiska preparat skall vara kriminaliserad,

2. att riksdagen beträffande tillämpningen av narkotikastrafflagen ansluter sig till de uttalanden om skärpning av straffen för de lindrigare formerna av narkotikabrott som görs i motionen.

I motion 1984/85:144 av Hans Petersson i Röstånga m. fl. (fp) hemställs

1. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i

motionen anförts om en skärpning av narkotikastraflagen så att all icke-medicinsk befattning med narkotika kriminaliseras,

2. att riksdagen beslutar att i 19 §, 2 st förslaget till lag om ändring i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling stryka orden "samt handväskor",

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den föreslagna ändringen av 19 § förslag till lag om ändring i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling inte får tas till intäkt för att genomföra massvisitationer av det slag som genomfördes av tullen i februari 1984.

I motion 1984/85:145 av Per-Olof Strindberg m. fl. (m) hemställs

1. att riksdagen uttalar att 19 § andra stycket varusmugglingslagen inte får åberopas som stöd för annat än stickprovsvisa kontroller av de resande,
2. att riksdagen beslutar att 19 § andra stycket varusmugglingslagen skall ha följande lydelse:

Regeringens förslag	*Motionärernas förslag*
För att motverka brott som avses i denna lag får tulltjänstemän även i andra fall än som avses i första stycket undersöka handresgods, såsom resväskor *och* portföljer *samt handväskor* och liknande som medförs av resande vid inresa till eller utresa från riket. Tulltjänstemän som utövar lokal eller regional bevakningsledning beslutar om omfattningen av kontrollen.	För att motverka brott som avses i denna lag får tulltjänstemän även i andra fall än som avses i första stycket undersöka handresgods, såsom resväskor, portföljer och liknande som medförs av resande vid inresa till eller utresa från riket. Tulltjänstemän som utövar lokal eller regional bevakningsledning beslutar om omfattningen av kontrollen.

3. att riksdagen uttalar att 19 § andra stycket inte får åberopas som stöd för undersökning av handväskor och handledsväskor.

Utskottet

Inledning

Som utskottet tidigare uttalat (JuU 1983/84:22) torde det inte råda någon tvekan om att narkotikamissbruket har kommit att bli ett av vår tids största sociala problem. Utskottet har också under senare år i samband med behandlingen av resurs- och organisationsfrågor inom rättsväsendet uttryckt sin oro över narkotikabrottsligheten, vilken lett till problem inom framför allt polisen, åklagarväsendet och kriminalvården men även inom domstolsväsendet (se JuU 1983/84:17, 20, 23 och 24). Utskottet har även tillstyrkt förslag om skärpningar och förbättringar av strafflagstiftningen på området (se JuU 1980/81:25 och 1982/83:37). I sådana sammanhang har utskottet poängterat — vad också riksdagen lagt fast — att kampen mot narkotikamissbruket måste föras inom alla samhällsområden.

Mot bakgrund av det allvarliga läget och i syfte att få underlag för en samordnad och intensifierad kamp på alla nivåer mot narkotikamissbruket tillkallade statsrådet Ingvar Carlsson med stöd av regeringens bemyndigande i november 1982 en särskild kommission, narkotikakommissionen (Dir. 1982:100). Kommissionen har under sitt arbete lagt fram förslag på olika områden i elva promemorior och i ett slutbetänkande (SOU 1984:13) Samordnad narkotikapolitik. Flertalet av de nu föreliggande förslagen i propositionerna bygger på narkotikakommissionens arbete.

Förslagen i de delar som behandlas i detta betänkande innebär framför allt vissa ändringar av straffbestämmelserna i narkotikastrafflagen (1968:64) och lagen (1960:418) om straff för varusmuggling (varusmugglingslagen); bl. a. slopas beteckningen narkotikaförseelse för narkotikabrott som är att anse som ringa samtidigt som straffmaximum för sådant brott höjs till fängelse i sex månader. En särskild reglering föreslås i varusmugglingslagen i fråga om tullens befogenheter att undersöka innehållet i handresgods. Det föreslås också lagregler om rätt för tullen att föra egna spaningsregister liksom regler som gör det möjligt för regeringen att föreskriva att tullen och polisen får terminalåtkomst till varandras register. Ett annat lagförslag gäller möjligheterna inom kriminalvården att förstöra haschpipor och liknande som påträffas inom en anstalt. Det föreslås också en lag om kontroll av berusningsmedel på sjukhus.

De för utskottet aktuella delarna av propositionerna innefattar i övrigt främst redogörelser för överväganden och beslut med anledning av narkotikakommissionens förslag som inte fordrar något ställningstagande från riksdagens sida. Härvidlag skall särskilt framhållas av regeringen i oktober 1984 fattade beslut om resursförstärkningar och om inrättande av nya tjänster inom åklagarväsendet och kriminalvården.

I det följande behandlar utskottet under skilda avsnitt de olika lagstiftningsfrågorna samt de frågor i övrigt som aktualiserats motionsvägen eller eljest tilldragit sig utskottets särskilda uppmärksamhet.

Allmänt

Rent allmänt vill utskottet slå fast att grundsynen i kampen mot narkotikamissbruket måste vara att samhället inte kan godta något annat bruk av narkotika än det som är medicinskt motiverat. Allt annat bruk är missbruk och måste med kraft bekämpas. Kampen mot narkotikamissbruket får inte begränsas till att enbart minska dess förekomst, utan måste syfta till att eliminera missbruket. Narkotikamissbruket kan aldrig accepteras som en del av vår kultur. Målet måste vara ett narkotikafritt samhälle (se prop. 1977/78:105 och SoU 1982/83:26).

Mot denna bakgrund ser utskottet positivt på de förslag som regeringen nu underställt riksdagen, och utskottet kan i stort ansluta sig till huvudlinjerna i de överväganden som ligger bakom förslagen.

Samordning av insatserna mot narkotika

Som utskottet inledningsvis framhållit måste kampen mot narkotikamissbruket föras inom alla samhällsområden. Även om man inte skall underskatta betydelsen av kriminalpolitiska åtgärder eller sådana åtgärder som resursförstärkningar och organisatoriska förbättringar inom de brottsbekämpande organen tilldrar sig härvidlag frågan om samordningen av samhällets insatser ett särskilt intresse.

Denna fråga, som tidigare uppmärksammats i riksdagen, har också aktualiserats i förevarande ärende. Saken behandlas av statsrådet Ingvar Carlsson i proposition 19 (s. 6 och 7) och utvecklas närmare av statsrådet Sigurdsen i underprotokollet för socialdepartementet (bilaga 2 till prop. 19 s. 59—61). Den tas också upp i motion 1357, yrkande 2.

I propositionen framhålls att socialtjänsten har det övergripande ansvaret för den lokala samordningen. På det lokala och regionala planet — sägs det vidare — måste socialtjänst, skola, fritidsförvaltning, polis, kriminalvård, arbetsförmedling, sjukvård m. fl. samarbeta både i det förebyggande och i det rehabiliterande skedet. Särskilt framhålls betydelsen av att finna former för ett regelbundet informationsutbyte mellan de olika lokala myndigheterna och organisationerna. Vikten av kommunala drogpolitiska handlingsprogram understryks. I fråga om de statliga myndigheternas arbete betonas både betydelsen av samverkan och angelägenheten av att upprätthålla gränserna mellan olika ansvarsområden för att motverka dubbelarbete. I fråga om samordningen på det centrala planet uppmärksammas det av regeringen nyligen inrättade samordningsorganet. Detta, som är placerat i regeringskansliet, har företrädare för statsrådsberedningen, justitie-, social- och finansdepartementen.

I motionen betonas särskilt vikten av en effektiv organisation på det lokala och regionala planet. Önskemålen följer i stort sett samma linjer som anges i propositionen.

Beträffande frågans tidigare behandling i riksdagen vill utskottet endast

hänvisa till JuU 1980/81:1y, SoU 1980/81:20 s. 8—14, SoU 1981/82:43 s. 14—16 och JuU 1982/83:37 s. 21 och 22.

Utskottet vill — i linje med vad utskottet tidigare gjort — framhålla att man i det fortsatta arbetet bör fästa särskild vikt vid att åstadkomma ett väl fungerande samarbete på det lokala planet när det gäller att bemästra narkotikaproblemen. Intresset att finna fasta samarbetsformer är enligt utskottets mening särskilt framträdande i ett läge som det nuvarande då offensiva satsningar erfordras inte minst från de statliga myndigheternas sida samtidigt som resurstillgången är begränsad. Det gäller med andra ord att finna system som leder till ett så effektivt utnyttjande av samhällets resurser som möjligt. En stor del av ansvaret härvidlag faller enligt utskottets mening på samordningsorganet inom regeringskansliet.

Utskottet konstaterar att det råder en bred enighet kring de tankar som utvecklats i ämnet, och någon särskild åtgärd med anledning av motionsyrkandet erfordras inte.

Polisens arbetsmetoder

En fråga som på senare år tilldragit sig mycket stor uppmärksamhet i skilda sammanhang är frågan om lämpligheten och tillåtligheten av s. k. okonventionella spaningsmetoder i polisarbetet. Narkotikakommissionen har också utförligt behandlat frågan i promemoria nr 5, Polisens insatser mot narkotikan.

I detta ärende aktualiseras den närmast genom motion 396, som är inriktad på effektivisering av polisens spaningsarbete i fråga om narkotikabrottslighet. Främst förs i den motionen fram önskemål om en försöksverksamhet i Helsingborgs polisdistrikt med hemlig avlyssning med dolda mikrofoner. Där tas också upp metoden att — i samband med s. k. kontrollerade leveranser — fästa en radiosändare på en narkotikakurirs bil för att med hjälp av pejling kunna följa transporten. Vidare lanseras tanken att låta polisverkets civila bilar användas under olika perioder i olika polisdistrikt för att göra det svårare för narkotikalangare att känna igen bilarna.

Frågan om polisens spaningsmetoder behandlades av utskottet år 1982 i betänkandet JuU 1981/82:38 s. 10—15. Utskottet uttalade att det här gäller avvägningsspörsmål av delvis grannlaga natur, som inte är en angelägenhet enbart för polisen själv utan i första hand för statsmakterna och de medborgarstyrelser som är verksamma på olika nivåer. Ämnet borde enligt utskottet bli föremål för närmare överväganden, bl. a. i samband med polisberedningens arbete på en polislag. Så skedde, och i anslutning till att riksdagen våren 1984 antog polislagen (1984:387) las också fast vissa principer för användningen av okonventionella spaningsmetoder (prop. 1983/84:111 s. 44—49, JuU 27 s. 21).

Ett förslag om användande av dolda mikrofoner har också förts fram av tvångsmedelskommittén i dess delbetänkande (Ds Ju 1981:22) Hemlig

avlyssning m. m. Detta betänkande har inte lett till lagstiftning, men det kan komma att aktualiseras på nytt i samband med behandlingen av kommitténs slutbetänkande (SOU 1984:54) Tvångsmedel — Anonymitet — Integritet (se prop. 1983/84:111 s. 46).

Vid sin behandling av ämnet tog narkotikakommissionen avstånd från bruket av annan hemlig avlyssning än telefonavlyssning som tvångsmedel. En del av kommissionens resonemang i saken (PM nr 5 s. 81) återges här:

I ett öppet samhälle måste det finnas en gräns för de tvångsåtgärder som samhället är berett att vidta gentemot de enskilda medborgarna. Stora värden äventyras om samhället av olika skäl ständigt flyttar fram sin toleransgräns vad gäller tvångsmedel. En känsla — om än obefogad — av att ständigt kunna vara avlyssnad kan riskeras bli spridd bland medborgarna. Kommissionen anser att de gynnsamma effekter som kan stå att vinna genom att införa hemlig avlyssning med mikrofoner som ett nytt tvångsmedel — och som av praktiska skäl torde bli ganska begränsade — inte uppväger de negativa följderna som det skulle kunna få. Kommissionen anser därför att annan hemlig avlyssning än telefonavlyssning inte bör förekomma som tvångsmedel.

Kommissionen behandlade också olika frågor om s. k. kontrollerade leveranser och möjligheterna att anonymisera polisdistriktens civila bilar.

I detta sammanhang vill utskottet särskilt nämna ett av justitieombudsmannen Per-Erik Nilsson den 5 oktober 1984 meddelat beslut (1984:1) JO om moderna efterforskningsmetoder i skatte- och kronofogdemyndigheternas verksamhet — en undersökning av laglighet och lämplighet. Beslutet, som överlämnats till olika riksdagsutskott och departement, innehåller synpunkter på principerna för och metoderna i den del av skatte- och kronofogdemyndigheternas verksamhet som kan kallas den efterforskande. Synpunkterna innefattar också bedömningar av mera allmän räckvidd och är av intresse även för de frågor som blir aktuella i det fortsatta arbetet när det gäller polisens — och tullens — verksamhet i kampen mot narkotikabrottsligheten. Det kan nämnas att JO bl. a. berör metoden med radiosändare, s. k. beeper, fäst på en bil som skall följas (s. 27 och 179).

Hithörande frågor berörs också i proposition 19, bilaga 1 s. 4. Chefen för justitiedepartementet hänvisar där till behandlingen i samband med antagandet av polislagen. Han anger vidare att narkotikakommissionens förslag i övrigt f. n. remissbehandlas tillsammans med tvångsmedelskommitténs slutbetänkande och att han således får anledning att återkomma till dessa frågor i ett senare sammanhang.

Utskottet vill för sin del i anslutning till tankarna i motionen — utan att föregripa de överväganden som sålunda förestår — endast erinra om sina tidigare uttalanden (senast i JuU 1983/84:30) om vikten från demokratisk synpunkt av att diskussionen om enskildas integritet i förhållande till myndigheterna hålls levande. En minskad vaksamhet i dessa frågor kan leda till en avtrubbning i den allmänna uppfattningen att integritetskränkningar endast undantagsvis kan godtas i ett samhälle av den typ vi har.

Utskottet vill — i linje med narkotikakommissionens uttalande — tillägga att man noga måste överväga vilka stora värden som kan äventyras om samhället successivt flyttar fram toleransgränsen vad gäller tvångsmedel och andra integritetskänsliga åtgärder.

Motionsönskemålet rörande anonymisering av polisens civila bilar rymmer i sig också ett mera praktiskt och ekonomiskt spörsmål. Frågan om byte av bilar mellan polisdistrikt och om leasing av civila bilar är nämligen en sak som också torde få övervägas i sedvanligt budgetsammanhang både på lokal polisstyrelsenivå och på central nivå. Något särskilt uttalande från riksdagens sida erfordras därför inte i denna del även om utskottet hyser sympati för de besparingssträvanden som ligger bakom motionsförslaget.

Med hänsyn till de överväganden som enligt vad nyss sagts föreslår saknas enligt utskottets mening skäl för riksdagen att vidta någon åtgärd med anledning av motionen.

Insatser inom kriminalvården

Narkotikasituationen inom kriminalvården utgör sedan lång tid ett svårbemästrat problem. Stora ansträngningar har gjorts och görs för att komma till rätta med problemen. Självklara riktmärken för dessa är, såsom utskottet flera gånger har framhållit (se JuU 1983/84:20 s. 3), att intagna utan narkotikaproblem inte skall behöva komma i kontakt med narkotika, att missbrukare avskärs från tillförsel av droger och att intagna förhindras att bedriva narkotikahandel inom anstalterna och ute i samhället.

I proposition 19 (bilaga 1 s. 11—23) lämnas en bred skildring av problemens omfattning och den rad av åtgärder som vidtagits såväl på lagstiftningssidan som när det gäller organisatoriska och budgetmässiga satsningar. Departementschefen redogör också för narkotikakommissionens olika förslag i ämnet liksom för särskilda resursförstärkningar och inrättande av tjänster som regeringen nyligen beslutat om. Det sist sagda gäller särskilt kriminalvårdsanstalten Mariefred, som enligt regeringens beslut på förslag av narkotikakommissionen skall reserveras som en narkotikafri miljö för företrädesvis unga förstagångsdömda intagna med relativt långa frihetsstraff.

I motion 80 och motion 83 efterlyses intensifierade åtgärder för att nå upp till de nyss angivna riktmärkena för insatserna mot narkotikan inom kriminalvården.

Önskemålen i motionerna är i stort av samma natur som de vilka övervägts i olika skeden under det hittillsvarande arbetet i det angivna syftet, och utskottet ställer sig i princip positivt till fortsatta, kraftfulla satsningar på området. Nya sådana redovisas också i den föreliggande propositionen. Som departementschefen anger bör insatserna fortsätta under nästa budgetår. Liksom hittills bör enligt utskottets mening sådana

frågor som aktualiserats i motionerna prövas i det sedvanliga budgetarbetet. Utskottet får inom kort tillfälle att återkomma till saken. Med hänsyn härtill föreslår utskottet att motionsyrkandena inte skall föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Tullens spaningsregister m. m.

Inledning

I proposition 19 behandlas vidare bl. a. frågor som gäller tullens spaningsregister och möjligheterna för tullen att få tillgång till polisregister. Regeringen föreslår att grundläggande bestämmelser om tullens spaningsregister tas in i lagen (1965:94) om polisregister m. m. (polisregisterlagen). I propositionen föreslås också en ändring i polisregisterlagen som innebär att regeringen får möjlighet att förordna att bl. a. tullmyndigheter skall ha terminalåtkomst till polisregister. En ändring föreslås också i sekretesslagen (1980:100).

Frågan hur informationsbehandlingen vid tullen bör vara ordnad har behandlats av narkotikakommissionen i promemoria nr 9, Tullens insatser mot narkotika. Promemorian har remissbehandlats.

Inom justitiedepartementet sker f. n. en översyn av polisregisterlagstiftningen. Översynen är föranledd av ett förslag till lag om brottsregister, som har lämnats av samarbetsorganet (Ju 1968:59) för rättsväsendets informationssystem (SARI). Här kan också nämnas att frågan om en översyn av polisregisterlagen har tagits upp i motion 1983/84:2178 av Marie-Ann Johansson m. fl. (vpk). Motionen, som har hänvisats till justitieutskottet, har ännu inte beretts av utskottet.

I mars 1983 beslutade regeringen på förslag av narkotikakommissionen om en försöksverksamhet beträffande tullens och polisens narkotikabekämpning i Malmöhus län. Verksamheten syftade i första hand till att få till stånd ett fungerande informationsutbyte mellan tull och polis. Den skulle också belysa dels effekterna av att en utökad krets tulltjänstemän fick tillgång till vissa polisregister, dels frågor om tullens behov av egna ADB-baserade register. En rapport om försöksverksamheten har utarbetats av en av regeringen tillsatt samrådsgrupp (se narkotikakommissionens PM nr 9). Enligt rapporten anser samrådsgruppen att tullen i princip dels bör få tillgång till polisregistren, dels bör få möjlighet att inrätta egna ADB-register för den tullspecifika informationen.

I motion 80 av Nils Carlshamre m. fl. (m) efterlyses föreskrifter om kontroll och säkerhet i syfte att skydda informationen i registren mot obehörigt spridande; enligt motionärerna bör riksdagen med bifall till propositionen i denna del ge regeringen till känna vad som i motionen anförts i detta avseende.

Under ärendets beredning av här aktuella frågor har utskottet, som tidigare nämnts, hållit hearing med företrädare för rikspolisstyrelsen och generaltullstyrelsen.

Skatteutskottet har som tidigare nämnts avgett yttrande i ärendet såvitt gäller tullens spaningsregister m. m.

I det följande behandlar utskottet först frågor som endast gäller tullens register. Därefter följer en redogörelse för polisens register. Avslutningsvis behandlar utskottet frågor som gäller tillgång till de båda myndigheternas register.

Tullens register

För att kunna fullgöra sina uppgifter behöver tullen information av olika slag. Det kan, enligt vad som anges i propositionen, vara fråga om allmänna upplysningar om narkotikasituationen ute i världen och om vägar och metoder som används vid smuggling eller om konkret narkotikabrottslighet, misstänkta resande och transporter, valutatransaktioner m. m. Den information tullen lagrar samlas f. n. i manuella register, som förs såväl centralt som regionalt och lokalt. Denna registrering är inte författningsreglerad. Inom tullverket pågår arbete med att ta fram underlag för ett eventuellt beslut av regeringen i fråga om införande av ett rikstäckande centralt ADB-baserat register och om uppbyggnaden av detta. Ändamålet med registret skall vara att tjäna till upplysning om planerad, förberedd eller fullbordad brottslighet inom rättsområden som det ankommer på tullverket att övervaka. Utgångspunkten är att registrering skall få ske av personer som misstänks för brottslighet inom tullens ansvarsområde, av transportmedel och företag som kan antas ha samröre med brottsligheten samt av vissa händelser, smugglingsvägar, smugglingsmetoder m. m. När utredningsarbetet har lett till resultat torde det, enligt vad som anges i propositionen, ankomma på chefen för finansdepartementet att anmäla frågan om inrättande av registret för regeringen.

Justitieutskottet vill här uttala sin anslutning till vad skatteutskottet i sitt yttrande uttalat om det angelägna i att tullen får tillgång till och kan strukturera den information som den behöver för att effektivt kunna rikta sina insatser mot objekt som är intressanta från smugglingssynpunkt. Att så sker är, som skatteutskottet uttalat, särskilt viktigt eftersom tullen enligt vad som sägs på annan plats i propositionen (bilaga 3 s. 3) på senare tid haft svårt att hålla en acceptabel nivå på kontrollen av gods och personer.

Redan i detta sammanhang vill justitieutskottet i likhet med departementschefen betona att den information det här är fråga om till sin natur är sådan att den ofta är känslig för enskilda eller för samhället i stort och att det kan vålla stora skador om den används på ett oriktigt eller oförsiktigt sätt. Informationen måste därför, som departementschefen anger, omgärdas med ett mycket starkt skydd som tillgodoser såväl den enskildes som samhällets intresse.

I propositionen föreslås, som tidigare sagts, att regler om tullens register tas in i polisregisterlagen. Utskottet anser i likhet med departementschefen att det får bedömas som angeläget att tullens registerverksamhet får författ-

ningsstöd utan ytterligare dröjsmål. Utskottet välkomnar således förslaget om en lagändring i detta syfte.

Regeringens förslag innebär bl. a. att det i polisregisterlagen skall föreskrivas att register av det slag som här är aktuellt hos tullverket får föras endast för vissa ändamål, nämligen för att tjäna till upplysning om brott för vilka någon har misstänkts, åtalats eller dömts eller om någons vandel i övrigt. I detta avseende har föreskrifterna om polisregister utgjort förebild för den föreslagna lagtexten. Vidare föreslås att det i lagen skall föreskrivas att registren får föras bara i den mån det behövs för den brottsbekämpande verksamhet som ankommer på tullmyndighet och att innehållet skall begränsas till vad som behövs för detta ändamål. Häri ligger som departementschefen anger bl. a. en skyldighet att ur registren avskilja uppgifter som har förlorat sin betydelse. Utskottet har ingen erinran mot regeringens förslag i nu beskrivna delar. Utskottet vill dock något kommentera förslaget att avgränsa registerverksamheten genom hänvisning till den brottsbekämpande verksamhet som ankommer på tullverket.

Av vad departementschefen anför framgår att huvudsyftet med nu ifrågavarande register är att tullen skall kunna nå framgång i sina strävanden att effektivt bedriva arbetet mot narkotikan. För att detta syfte skall uppnås krävs givetvis i första hand att registren innehåller information om frågor som rör narkotika. Lika självklart är att tullen i sina register också bör få lagra uppgifter som gäller tullens övriga centrala brottsbekämpande verksamhet, nämligen den som gäller varusmuggling i allmänhet och valutabrott. Härutöver har tullverket arbetsuppgifter som gäller förhindrande och beivrande av brott mot föreskrifter av vitt skilda slag. Av 1 § förordningen (1983:124) om tullverkets medverkan vid polisiär övervakning jämförd med 1 § lagen (1982:395) om tullverkets medverkan vid polisiär övervakning framgår att tullverket skall medverka vid övervakningen av efterlevnaden av föreskrifter om inskränkningar i utlänningars rätt att uppehålla sig inom visst område, jakt, fiske, naturvård, sjötrafik (trafikregler och säkerhetsanordningar), åtgärder mot vattenförorening från fartyg, dumpning av avfall i vatten, kontinentalsockeln, fornminnen och sjöfynd samt fartygs registrering och identifiering.

Som framgår av vad som tidigare har anförts är huvudsyftet med inrättande av ett ADB-baserat register för tullen att denna myndighet skall få ett effektivt hjälpmedel i kampen mot narkotikan. Ett sådant register motiveras också av behovet av effektiva insatser mot annan varusmuggling och valutabrott. Det gäller alltså tullens brottsbekämpande verksamhet i egentlig mening. Mot bakgrund härav anser sig utskottet kunna utgå från att avsikten inte är att de föreslagna bestämmelserna i polisregisterlagen skall tolkas så att tullen medges lagra information till hjälp för arbetet med att förhindra och beivra brott mot alla de olika speciella föreskrifter beträffande vilka — enligt det nyss angivna — skyldighet föreligger för tullverket att medverka vid brottsbekämpningen; naturligtvis måste det

vara fråga om brottslighet som inte är alltför bagatellartad för att så integritetskänsliga åtgärder skall få användas.

Polisens register

Information av stort värde för tullens verksamhet finns också, enligt vad som anges i propositionen, i andra register än tullens egna. Inom polisväsendet förs flera stora centrala ADB-register, som innehåller sådana upplysningar. Person- och belastningsregistret (PBR) vid rikspolisstyrelsen är ett sådant register. Det innehåller uppgifter om personer som misstänkts, åtalats eller dömts för brott. Polismyndigheterna har tillgång till detta register via terminaler. Flera register har som huvudsakligt ändamål att vara hjälpmedel vid polisens spaningsverksamhet. Hit hör först och främst det allmänna spaningsregistret (ASP), som innehåller allmän spaningsinformation. Vidare finns där uppgifter om frihetsberövanden och verkställighet av påföljder. I ASP kan den lagrade spaningsinformationen systematiseras och bearbetas på ett avancerat sätt. Registret förs av polismyndigheterna och uppgifterna är åtkomliga för samtliga polismyndigheter genom terminaler. Den personkrets som har tillgång till ASP är dock strängt begränsad. De nu nämnda registren faller under bestämmelserna i polisregisterlagen.

Andra register som innehåller uppgifter av intresse för tullens verksamhet är bl. a. passkontrollregister, passregister, register över efterlysta personer och godsregister. Passkontrollregistret innehåller bl. a. uppgifter från tullen om misstänkta varusmugglingsfall.

Tillgång till registren

Frågan om utlämnande av uppgifter ur registren kan sägas innefatta olika delfrågor. En är vilka myndigheter som skall kunna få uppgifter ur de olika registren. En annan är om samtliga uppgifter eller bara vissa skall vara tillgängliga. En tredje är vilka tjänstemän inom myndigheterna som skall ges behörighet att inhämta uppgifter och vilka säkerhetsföreskrifter som bör gälla i detta avseende.

I propositionen föreslås att vissa grundläggande regler om tillgång till registren tas in i polisregisterlagen. Den närmare regleringen av frågan faller som departementschefen anger inom regeringens normgivningskompetens.

Utskottet tar först upp frågan om myndigheternas tillgång till tullens register. I förslaget till ändring i polisregisterlagen anges att utdrag av eller upplysning om innehållet i register skall lämnas på begäran av tullmyndigheter, justitiekanslern och riksdagens ombudsmän samt, om och i den mån regeringen för visst slag av ärenden eller för särskilt fall ger tillstånd till det, andra myndigheter. Vidare anges att regeringen kan förordna att myndighet som nu har sagts får ha terminalåtkomst till register. Uppgifter skall också kunna lämnas ut om det behövs för att fullgöra internationella

förpliktelser. Utskottet har ingen erinran mot lagförslaget såvitt gäller frågan vilka myndigheter som bör få tillgång till tullens register.

Till frågan om vilka tjänstemän inom tullverket och polisen som bör få tillgång till registren och om säkerhetsbestämmelser därvidlag återkommer utskottet senare i betänkandet.

När det gäller frågan om tullmyndighets tillgång till polisregister finns redan en viss författningsreglering. I polisregisterlagen föreskrivs nämligen att utdrag eller upplysning om innehållet i polisregister skall meddelas bl. a. när framställning därom görs av myndighet om och i den mån regeringen för visst slag av ärenden eller för särskilt fall ger tillstånd därtill. I 16 § polisregisterkungörelsen (1969:38) finns föreskrifter som medger att tullmyndigheter kan få tillgång till polisregister när misstanke föreligger om brott mot författning vars efterlevnad tullverket övervakar.

Riksdagen har år 1982 uttalat att tullen bör få tillgång till bl. a. polisens spaningsregister (SkU 1981/82:50, rskr 250).

Regeringen föreslår nu att det i polisregisterlagen tas in en regel som innebär att regeringen kan förordna att bl. a. tullmyndigheter får terminalåtkomst till polisregister. Någon ytterligare lagreglering i detta ämne föreslås inte. Departementschefen gör dock vissa uttalanden om tullmyndigheternas tillgång till polisregistren.

När det gäller PBR uttalar departementschefen att tullens tillgång inte bör begränsas till vissa brottskategorier. I fråga om ASP, som innehåller uppgifter som är ännu mera känsliga ur integritetssynpunkt, gör departementschefen den bedömningen att tullen bör kunna få upplysningar om det förekommer anteckning om misstanke om brott enligt narkotikastrafflagen, varusmugglingslagen och valutalagen; om en sådan anteckning finns bör dock tullen kunna få alla de upplysningar registret innehåller om personen i fråga och även ges möjlighet att företa s. k. länkningar, dvs. vidarekopplingar till annan person som enligt uppgift i ASP har anknytning till personen i fråga och beträffande vilken det förekommer anteckningar i ASP. Utskottet har ingen erinran mot vad departementschefen sålunda föreslagit och anfört om tullmyndigheternas tillgång till polisens register. Utskottet vill dock betona att samma inskränkningar som gäller för tullens tillgång över huvud taget till ASP bör gälla möjligheten att få upplysningar genom länkningar.

Utskottet övergår härefter till att behandla frågan om befattningshavarnas vid polismyndigheterna och tullmyndigheterna tillgång till registren. Vilka befattningshavare inom tullverket som bör få tillgång till register är som chefen för justitiedepartementet anför en fråga som faller inom regeringens normgivningskompetens; enligt vad som anges i propositionen kommer frågan att uppmärksammas under det tidigare nämnda nu pågående arbetet med att ta fram underlag för ett beslut om ett datorbaserat register. Det nu sagda gäller även vilka befattningshavare inom polismyndigheterna som bör få tillgång till tullens register.

Enligt utskottets mening är frågan hur man inom resp. myndighet reglerar åtkomsten till registren mycket viktig bl. a. från integritetssynpunkt, och utskottet anser sig därför böra uppehålla sig vid den trots vad som nyss har sagts om normgivningskompetensen.

Den författningsreglering som nu finns när det gäller tulltjänstemännens tillgång till polisens register innebär att — förutom generaltullstyrelsen — tjänsteman vid tullverket med åtalsrätt kan få upplysning (16 § polisregisterkungörelsen). Därutöver finns i förordningen (1983:835) om fortsatt försöksverksamhet med rätt för vissa tulltjänstemän att erhålla uppgifter från polisregister särskilda föreskrifter som gäller tulltjänstemän i Malmöhus län. Förordningen är tidsbegränsad och f. n. gäller den t. o. m. utgången av år 1984.

Departementschefen uttalar i denna fråga bl. a. att det måste sörjas för att informationen hanteras av endast en begränsad krets behöriga funktionärer. Han anför också att de erfarenheter som vunnits av försöksverksamheten i Malmöhus län bör kunna komma till användning när det gäller att bestämma den personkrets som skall ha tillgång till tullens eget register. Ett krav, säger han vidare, för att reglera registeråtkomsten är att inte bara effektivitetshänsyn blir beaktade utan att även integritetsintressena blir fullt tillgodosedda. Han redogör vidare för att det bl. a. finns tekniska lösningar som möjliggör att informationen till sin art och omfattning kan anpassas efter frågarens tjänsteställning. Departementschefen gör också vissa uttalanden som bara gäller ASP. Den direkta åtkomsten till detta register bör enligt departementschefen vara begränsad till vissa befattningshavare vid generaltullstyrelsens bevakningssektion och vid tullkriminalsektionerna.

Den nu behandlade frågan tas också upp i motion 80 och motionärerna anför, som tidigare har nämnts, att informationen i registren bör skyddas mot obehörigt spridande genom stränga föreskrifter om kontroll och säkerhet; motionärerna anser att riksdagen bör göra ett uttalande härom. I motionen erinras om vad datainspektionen anfört i denna fråga i sitt yttrande över narkotikakommissionens förslag i detta avseende.

I fråga om tillgången inom tullmyndigheterna till *tullens register* uttalade datainspektionen bl. a. följande:

Kommissionen föreslår att terminaltillgång till spaningsregistret endast bör ges till enheter som har ett oundgängligt behov av informationen och behörigheten bör dessutom begränsas till en mindre krets av befattningshavare vid dessa enheter. Datainspektionen delar denna uppfattning och anser det därutöver vara ett absolut säkerhetskrav att varje befattningshavare som får någon form av behörighet till registret tilldelas en personlig behörighetskod. Vidare skall varje enskild transaktion registreras (logg). Av erfarenhet vet datainspektionen att personliga behörighetskoder tillsammans med behandlingshistorik (logg) utgör ett ganska gott skydd inte bara för informationen som sådan utan jämväl för behöriga tjänstemän. Det är särskilt viktigt med personliga koder eftersom inte bara enheter vid

tullen får tillgång till uppgifterna utan även, såsom kommissionen föreslagit, vissa enheter vid polisväsendet.

När det gäller frågan om tulltjänstemännens tillgång till *polisregistren* uttalade datainspektionen följande:

Ett från integritetssynpunkt primärt säkerhetskrav är vidare att varje tulltjänsteman som får tillgång till registren tilldelas en personlig behörighetskod och att varje enskild transaktion registreras. Datainspektionen kan inte acceptera att tillgång till så känsliga uppgifter som det är fråga om tilldelas t. ex. enhet eller krets av befattningshavare. Behörighet skall enbart kunna tilldelas fysiska personer efter prövning i det enskilda fallet.

Polisen har ännu inte, trots inspektionens krav därpå, infört personliga behörighetskoder beträffande aktuella register. Enligt datainspektionens uppfattning är det inte möjligt att öppna polisens register för ytterligare kategorier innan sådana koder införts.

Vid den hearing som utskottet anordnat med representanter för rikspolisstyrelsen uttalade dessa bl. a. att de delar datainspektionens uppfattning att polisen bör ha ett system med personliga behörighetskoder. Ett utbyte av den nuvarande terminalutrustningen planeras ske år 1986. I samband därmed avser man att införa sådana koder och utvidga ett system med loggning.

Som framgår av vad som tidigare har sagts anser utskottet att integritetsaspekterna måste tillmätas utomordentligt stor betydelse vid ställningstagande till hur sådana informationssystem som det här gäller skall vara utformade och hur de skall hanteras. Registren innehåller mycket känslig information och informationen måste skyddas bl. a. genom rigorösa säkerhets- och kontrollföreskrifter. Utskottet har således stor förståelse för motionärernas önskemål. Utskottet gör dock den bedömningen att det i det skede som arbetet med att ta fram ett ADB-register för tullen nu befinner sig kan vara mindre lämpligt att riksdagen ger ingående anvisningar om hur systemet bör fungera i detalj. Det skulle kunna leda till olyckliga låsningar och kunna förhindra utnyttjandet av tekniska och andra lösningar som kan komma fram under utredningsarbetets gång. Härtill kommer att det är angeläget att snabbt få till stånd ett väl fungerande informationsutbyte; detaljerade anvisningar skulle kunna medföra risker för förseningar. Utskottet vill dock betona vikten av att ett system skapas som innebär att integritetskänslig information blir tillgänglig endast för de befattningshavare som har ett oundgängligt behov av informationen, och utskottet vill i sammanhanget uttala sympati för det av datainspektionen framförda kravet på att varje befattningshavare som får någon form av tillgång till registret tilldelas en personlig behörighetskod. Utskottet noterar i sammanhanget med tillfredsställelse att man inom polisen kommer att införa ett system med personliga koder. Utskottet anser vidare att det finns starkt fog för att ha en ordning som innebär att enskilda transaktioner registreras.

Mot bakgrund av det nu sagda saknas enligt utskottets uppfattning skäl till någon åtgärd med anledning av motionen i nu behandlad del. Lagförslagen tillstyrks.

I övrigt föranleder motionen eller propositionen i denna del inget uttalande av utskottet annat än såvitt gäller lagarnas ikraftträdande. I denna del hänvisas till vad utskottet anför nedan under rubriken Övrigt.

Kriminalisering av icke-medicinsk befattning med narkotika

En av de frågor på narkotikaområdet som på senare tid har tilldragit sig mest uppmärksamhet är frågan om kriminalisering av narkotikamissbruket som sådant. Denna fråga har också fått en allsidig genomlysning av narkotikakommissionen (PM nr 8, Narkotikastrafflagen m. m. s. 4—12). Den behandlas också i de båda föreliggande propositionerna.

I 1 § narkotikastrafflagen straffbeläggs bl. a. innehav av narkotika. Själva konsumtionen av narkotika faller emellertid utanför det straffbelagda området. I propositionerna föreslås inte någon ändring i detta förhållande.

I motionerna 893, 1357, 1522, 2485, 74, 77, 79, 80, 143 och 144 förs fram krav på kriminalisering av all icke-medicinsk befattning med narkotika. I vissa av motionerna uttalas att själva det illegala bruket, missbruket, av narkotika bör straffbeläggas. Det förekommer också förslag som går ut på att det, utan att missbruket i sig straffbeläggs, införs en särskild gärning som kriminaliserar olovlig befattning med narkotika. Sådan befattning skulle föreligga då någon har sådan fysisk kontroll över narkotikan att han kan förstöra den.

Utskottet vill inledningsvis i linje med vad narkotikakommissionen anfört framhålla att de fall då enligt hittillsvarande praxis någon kan använda narkotika utan att därvid göra sig skyldig till narkotikabrott är sällsynta. Konsumtion av narkotika föregås ju normalt av innehav och innehav är som tidigare har nämnts straffbart. Det är bara i speciella situationer som en konsumtion utan föregående straffbart innehav kan tänkas föreligga. Detta kan gälla om någon t. ex. blivit bjuden på narkotika direkt ur en spruta eller en pipa. Praktiskt sett är alltså problemet om konsumtion skall kriminaliseras av mycket begränsad betydelse. Utskottet vill framhålla att det är olyckligt om debatten kring ett av våra allvarligaste sociala problem kommer att fokuseras kring en fråga som har en så ringa praktisk betydelse.

Vad som nu har sagts innebär givetvis inte att man inte seriöst bör pröva de argument som finns för och emot en kriminalisering av missbruket.

I den allmänna debatten liksom i motionerna har som skäl för en kriminalisering anförts att samhället därigenom reservationslöst skulle ta avstånd från all icke medicinskt motiverad befattning med narkotika. En sådan kriminalisering har ansetts vara principiellt motiverad och vidare har anförts att den skulle kunna ha en i varje fall psykologisk betydelse när

det gäller att motverka att exempelvis ungdomar leds in i missbruk. För en kriminalisering har också anförts att missbruk är straffbelagt i vissa jämförbara länder, t. ex. i Finland och Norge.

När det gäller argumentet att det skulle ha en psykologisk betydelse att kriminalisera missbruket vill utskottet – i likhet med narkotikakommissionen – hävda att argumentet bygger på en överskattning av den lilla straffria zon som finns; för ungdomar som känner sig lockade att pröva narkotika torde det stå fullständigt klart att samhället inte tolererar narkotikamissbruk.

Ett skäl mot kriminalisering av missbruket som anfördes i det inledningsvis nämnda lagstiftningsärendet (prop. 1982/83:141, JuU 37) och som chefen för justitiedepartementet upprepar i förevarande ärende är att en sådan åtgärd skulle kunna få konsekvenser för narkomanvården som är svåra att överblicka. Utskottet vill i sammanhanget också erinra om de uttalanden som gjordes redan vid narkotikastrafflagens tillkomst om att kontrollorganisationens verksamhet måste utformas så att den inte motverkar utan understöder samhällets ansträngningar att erbjuda vård åt vårdbehövande missbrukare (prop. 1968:7 s. 107). Utskottet anser att dessa uttalanden fortfarande har giltighet; en kriminalisering som riktar sig mot själva missbruket skulle kunna äventyra ansträngningarna att erbjuda vård och avhålla många ungdomar från att söka vård och behandling, något som allvarligt skulle kunna motverka samhällets satsningar mot narkotikamissbruket.

Utskottet vill även – i likhet med chefen för justitiedepartementet – framhålla att principiella skäl brukar anses tala mot att straffbelägga angrepp på gärningsmannens egen person.

I sammanhanget vill utskottet också framhålla de bevisproblem som skulle följa vid en utvidgning av det straffbara området. Som anförs i proposition 46 är det här fråga inte bara om problem vid gränsdragningen mot legal konsumtion utan också – vilket torde vara ett större problem – bristande säkerhet i analysmetoderna. För att mera konkret belysa vad som nu har sagts kan nämnas att vissa droger, t. ex. cannabis, stannar kvar i kroppen ganska lång tid. Ett prov som ger positivt utslag kan således hänföra sig till ett tidigare missbrukstillfälle för vilket vederbörande redan har lagförts. Andra droger bryts ned mycket snabbt. Det finns också droger som inte låter sig påvisas genom vare sig blodanalys eller urinanalys.

Det bör också påpekas att sådana provtagningar som det här gäller utgör ingrepp i den personliga integriteten; att tillgripa sådana med vetskap om att analysmetoderna f. n. är otillfredsställande skulle enligt utskottets mening vara betänkligt.

Utskottet har tidigare haft att ta ställning till motionsyrkanden om kriminalisering av själva nyttjandet av narkotika och då inte funnit anledning att överväga en ordning som innebär att narkotikamissbruk som sådant straffbeläggs (JuU 1981/82:47 s. 16 och 1982/83:37 s. 16). Sedan

frågan behandlades senast har den genom narkotikakommissionens arbete, som nyss har sagts, getts en utförligare belysning än tidigare. Vad som härigenom och i övrigt framkommit stöder utskottets tidigare bedömning att de skäl som talar mot en utvidgning av det straffbara området väger tyngre än de som talar för motsatt uppfattning. Utskottet finner således inte anledning att nu inta en annan ståndpunkt är förut. Utskottet avstyrker således bifall till motionsyrkandena i fråga.

I detta sammanhang vill utskottet emellertid framhålla det önskvärda i att — såsom departementschefen förutskickar — gränsdragningen i rättspraxis mellan innehav i narkotikastrafflagens mening och konsumtion av narkotika ägnas uppmärksamhet. Om det straffria området för handhavande av narkotika sådant det utvecklas i rättstillämpningen skulle komma att visa sig vara större än som är motiverat av de skäl som talar mot en utvidgad kriminalisering, anser utskottet att lagstiftningsåtgärder måste övervägas.

Gradindelning och straffskalor vid narkotikabrott

Enligt gällande regler finns det tre svårhetsgrader av narkotikabrott; för normalgraden döms för narkotikabrott till böter eller fängelse i högst tre år (1 § narkotikastrafflagen), för ringa brott döms för narkotikaförseelse till böter (2 §) och för grovt brott döms för grovt narkotikabrott till fängelse i lägst två och högst tio år (3 §).

I proposition 46 föreslås att beteckningen narkotikaförseelse slopas för brott som är att anse som ringa samtidigt som straffskalan ändras till att omfatta, förutom böter, även fängelse i högst sex månader. För normalbrottet föreslås böter utgå ur straffskalan. Grovt brott omfattas inte av förslaget.

Förslaget att slopa den särskilda brottsbeteckningen narkotikaförseelse motiveras med att det, med hänsyn till narkotikabrottslighetens allvarliga art, är olämpligt att beteckna ens den lindrigaste graden som förseelse. Utskottet delar denna bedömning och tillstyrker ändringsförslaget i denna del.

Förslaget om ändringar i straffskalorna är i väsentliga delar avsett att medföra en viss förskjutning av gränsen mellan normalgraden och den ringa graden av narkotikabrott. Även ändrade rubriceringar är åsyftade. Departementschefen framhåller att avsikten med förslaget inte är att åstadkomma en strängare straffmätning; i princip bör fortsättningsvis fängelsestraff för ringa brott användas bara vid gärningar som f. n. bedöms som normalbrott, uttalar han, och anför vidare att det finns anledning utgå från att gärningar som f. n. bedöms som normalbrott men inte anses förtjäna strängare påföljd än böter i flertalet fall efter en lagändring kommer att rubriceras som ringa.

Utskottet instämmer i departementschefens bedömning att de föreslagna ändrade gränserna mellan brottsformerna i många fall kommer att medföra naturligare rubriceringsval. Ibland har exempelvis brott som i sig varit av ringa art men i det enskilda fallet ändå haft ett relativt högt straffvärde av domstolarna rubricerats som normalbrott i stället för som ringa brott för att ge möjlighet att döma till ett kortare frihetstraff. Förslaget gör det möjligt att i sådana fall använda den rimligare rubriceringen ringa brott och ändå döma till fängelse.

Utskottet kan också ställa sig bakom de överväganden i övrigt i gränsdragnings- och rubriceringsfrågor som görs i proposition 46.

Här bör även nämnas den fördel när det gäller möjlighet att använda vissa tvångsmedel som följer av att fängelse ingår i ett brotts straffskala; sålunda torde det i vissa fall finnas ett behov härav även vid ringa brott.

Utskottet tillstyrker de i propositionen föreslagna ändringarna i narkotikastrafflagen och de därav betingade ändringarna i varusmugglingslagen.

Departementschefens uttalanden i proposition 46 att någon generell straffhöjning inte är åsyftad med förslagen kritiseras i motion 143. Motionärerna anför att den markering som görs genom att beteckningen narkotikaförseelse avskaffas måste få genomslag också vid straffmätningen. I motion 1522, vari det begärs att brottet narkotikaförseelse avskaffas, yrkas också avskaffande av möjligheten att döma till böter.

Utskottet, som nyss har uttalat sin anslutning till propositionens förslag om ändrad gradindelning och ändrade straffskalor, kan inte ställa sig bakom motionskraven på en strängare straffmätning. Bifall till motionerna i dessa delar avstyrks därför. Vad gäller ändrad rubricering av ringa brott får motion 1522 anses tillgodosedd genom förslagen i propositionen.

Gärningsformer i narkotikastrafflagen

I 1983 års lagstiftningsärende företogs tämligen vittgående ändringar av det straffbara området inom narkotikastrafflagen. Narkotikabrott enligt 1 § narkotikastrafflagen omfattar därefter ett flertal olika gärningsformer såsom *överlåtelse* (1 p.) och *innehav* (6 p.) av narkotika. Även *framställning* (2 p.) av narkotika som är avsedd för missbruk utgör sådant brott. Vidare innebär *förvärv* (3 p.) av narkotika i överlåtelsesyfte ett narkotikabrott. Vissa *kvalificerade befattningar* (4 p.) med narkotika som inte är avsedd för eget bruk, såsom bearbetning, förpackning, transport och förvaring är likaledes former av narkotikabrott. Detsamma gäller vissa förfaranden som är *ägnade att främja narkotikahandel* (5 p.), exempelvis utbjudande av narkotika till försäljning, befordrande av vederlag för narkotika eller förmedlande av kontakter mellan säljare och köpare. De osjälvständiga brottsformerna försök, förberedelse, stämpling och medverkan är enligt 4

och 5 §§ narkotikastrafflagen tillämpliga vid de gärningsformer som inte avser innehav.

I tre motioner, väckta under allmänna motionstiden år 1984, riktas kritik mot begränsningarna i straffansvaret i 1 § narkotikastrafflagen.

I motion 893 begärs i fråga om *förvärv* att straffansvaret inte skall vara begränsat till att gälla förvärv av narkotika i överlåtelsesyfte utan även avse förvärv för eget bruk. I fråga om vissa *kvalificerade fall av befattning* med narkotika krävs att straffansvar skall inträda även om befattningen sker för eget bruk. Kriminaliseringen av förfaranden som är *ägnade att främja narkotikahandel* bör enligt motionärerna utvidgas till att gälla alla förfaranden som är ägnade att främja överlåtelse av narkotika. Liknande yrkanden framställs i motionerna 1522 och 2485, där det dessutom krävs att all *framställning* av narkotika kriminaliseras, alltså inte bara framställning av narkotika som är avsedd för missbruk.

Motionsyrkanden av likartat innehåll som de nu aktuella behandlades av utskottet i samband med lagändringarna år 1983. Utskottet avstyrkte därvid i sitt av riksdagen godkända betänkande (JuU 1982/83:37 s. 11—15) bifall till motionerna.

I fråga om *förvärv* av narkotika uttalade utskottet bl. a. att för att kriminaliseringen inte skall bli omotiverat omfattande bör straffansvaret inskränkas till sådana fall då förvärvet har skett i överlåtelsesyfte: dessa fall är ju de verkligt straffvärda, uttalade utskottet, och det är beträffande dessa som det finns anledning att kunna beivra också de osjälvständiga brottsformerna. Om förvärvet gäller narkotika som är avsedd för eget bruk ansåg utskottet det fullt tillräckligt att ansvar för innehav kan förekomma. Något kriminalpolitiskt behov av att beträffande förvärv för eget bruk straffbelägga de osjälvständiga brottsformerna fanns knappast enligt utskottet.

Vad beträffar de *kvalificerade fallen av befattning* med narkotika uttalade utskottet att genom förslaget åstadkoms att bl. a. medverkan och försök till sådana befattningar med narkotika som omfattas av gärningsformen blir straffbara. Och vad som härvidlag är straffvärt, yttrade utskottet, är befattning med narkotika som inte är avsedd för eget bruk. För sådana fall ansåg utskottet det tillräckligt att ansvar för innehav kan förekomma.

I fråga om vissa *förfaranden som är ägnade att främja narkotikahandel* ansåg utskottet att det skulle föra alltför långt att vidga straffansvaret till att gälla för åtgärder som är ägnade att främja all överlåtelse av narkotika. Det straffbara området skulle då också bli oklart på ett betänkligt sätt, ansåg utskottet, som fann det lämpligt att avgränsa straffansvaret till åtgärder som typiskt sett är ägnade att främja den mer organiserade eller eljest grövre narkotikabrottsligheten.

Under *framställning* av narkotika inbegrips även odling av narkotiska växter. Utskottet ansåg att andra än de i praktiken straffvärda fallen inte skall täckas när det gäller de osjälvständiga brottsformerna. Med denna

utgångspunkt fann utskottet att straffansvaret för dessa fall bör avgränsas till att gälla framställning av narkotika som är avsedd för missbruk. I fråga om odling av en narkotisk växt i viltvårdssyfte eller för prydnadsändamål ansåg utskottet det tillräckligt att ansvar för innehav kan förekomma. Utskottet uttalade också att man då undviker att t. ex. handel med hampfrö som fågelfoder mer generellt skulle falla under straffansvar.

Vid de överväganden som utskottet nu har att göra finner utskottet inte anledning till annan bedömning än utskottet gett uttryck för i betänkandet år 1983. Utskotttet avstyrker därför bifall till motionsyrkandena i dessa delar.

Förverkande vid narkotikabrott

Bestämmelser om förverkande vid narkotikabrott finns i 6 § narkotikastrafflagen. Reglerna utvidgades i 1983 års lagstiftningsärende. De innebär i huvudsak att narkotika som varit föremål för brott enligt lagen eller värdet därav samt vinning av sådant brott skall förklaras förverkat, om det inte är uppenbart obilligt. Vidare får egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt lagen eller egendomens värde förklaras förverkat, om det är påkallat till förebyggande av brott eller annars särskilda skäl föreligger. Detsamma gäller egendom med vilken har tagits sådan befattning som utgör brott enligt lagen. Injektionssprutor och kanyler eller andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattning med narkotika som påträffas hos någon som har begått brott enligt lagen eller i ett utrymme som disponeras av honom eller i förbindelse med narkotika som har varit föremål för brott enligt lagen skall förklaras förverkade om det inte är uppenbart obilligt.

Med sådana föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av narkotika avses bl. a. haschpipor, kokainskedar och vågar.

I motion 2485 framförs önskemål om att det i narkotikastrafflagen införs ett uttryckligt stadgande om förverkande av bl. a. motorfordon efter mönster från lagen (1938:274) om rätt till jakt. Det begärs också bättre möjlighet till förverkande av haschpipor.

Proposition 46 innehåller inga förslag om ändringar i reglerna om förverkande enligt narkotikastrafflagen.

Narkotikakommissionen, som i PM nr 8, Narkotikastrafflagen m.m. redovisar sina överväganden i fråga om förverkanderegler, lägger inte fram något förslag i ämnet och uttalar bl. a. att reglerna i narkotikastrafflagen efter 1983 års ändringar får anses i allt väsentligt tillgodose aktuella behov.

Vad gäller önskemålet i motionen om vidgade möjligheter i fråga om förverkande av fordon vill utskottet erinra om att redan gällande bestämmelser innebär möjlighet att förklara förverkade t. ex. bilar som använts som hjälpmedel vid narkotikabrott (se även JuU 1982/83:37 s. 20). Mot

bakgrund härav och då inget har framkommit som ger utskottet anledning att ifrågasätta narkotikakommissionens bedömning i frågan, kan utskottet inte ställa sig bakom motionärernas begäran om lagändring i denna del.

När det härefter gäller motionärernas begäran om ökade möjligheter att *förklara haschpipor förverkade vill utskottet först peka på gällande regler.* Dessa ställer som nyss sagts som förutsättning för förverkande upp kravet att föremålen påträffas hos någon som begått brott enligt narkotikastrafflagen eller påträffas i utrymme som disponeras av honom eller i förbindelse med narkotika som har varit föremål för brott enligt lagen. I den proposition som låg till grund för lagstiftningen uttalade departementschefen att förverkande inte utan vidare kunde ske av exempelvis haschpipor som innehas som souvenirer (prop. 1982/83:141 s. 38).

Efter motionsvis framförd kritik mot detta uttalande anförde utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande att det inte fanns någon anledning till invändning mot uttalandet, som utskottet ansåg väl harmoniera med lagtexten. Därvid tillade utskottet att den medger att t. ex. en haschpipa, som uppges vara en souvenir, förklaras förverkad om den påträffas hos någon som har begått brott enligt narkotikastrafflagen (JuU 1982/83:37 s. 20).

Utskottet finner inte skäl för annat ställningstagande när frågan nu återkommer och utskottet avstyrker bifall till motionsönskemålet.

Tullundersökning av handresgods

Allmänna bestämmelser om tullens befogenheter att kontrollera varor m. m. som förs in i eller ut ur landet finns i tullagen (1973:670) och tullstadgan (1973:671). Några bestämmelser som uttryckligen behandlar rätten att undersöka bagage och liknande som resande har med sig innehåller inte dessa författningar. Befogenheten att undersöka väskor m. m. har i praktiken ansetts följa av den allmänna bestämmelsen i 36 § tullagen om rätt att undersöka varor, som förs in i landet.

Bestämmelser om tulltjänstemäns rätt att utföra kroppsvisitation finns i 19 § varusmugglingslagen. I första stycket föreskrivs att tulltjänsteman får företa kroppsvisitation och ytlig kroppsbesiktning om det förekommer anledning mot en utlandsresenär att han har på sig gods som enligt lagen är underkastat beslag. Där föreskrivs vidare att vissa tullbevakningschefer får besluta om skärpt tullkontroll beträffande var och en som kommer från utlandet eller skall resa ut ur landet och färdas med viss lägenhet eller ankommer eller avreser under viss tid eller till viss plats. En sådan skärpt tullkontroll får innefatta kroppsvisitation. Förutsättningarna för ett beslut om skärpt tullkontroll är dock att förhållandena med avseende på resandetrafiken med viss lägenhet eller för viss tidrymd på någon plats är sådana att skärpning framstår som oundgängligen nödvändig.

Vad gäller den först nämnda anledningen till kroppsvisitation av en resenär torde regeln vara att tolka så att det skall föreligga en grad av misstanke att den som kroppsvisiteras har på sig gods som är underkastat beslag enligt varusmugglingslagen. Däremot måste det inte finnas anledning att misstänka just denne för brott. Såsom uttalas i proposition 1981/82:2 torde härav följa att den aktuella regeln inte tillåter en rutinmässig kontroll i exempelvis den formen att man stickprovsvis plockar ut ett antal personer för kroppsvisitation (s. 9).

I proposition 46 föreslås att det i 19 § varusmugglingslagen införs en möjlighet att — utan att det finns misstanke om förefintlighet av gods som är underkastat beslag och utan att skärpt tullkontroll har beordrats — tulltjänstemän skall få undersöka handresgods, såsom resväskor och portföljer, samt handväskor och liknande som resande för med vid inresa till eller utresa från riket. Omfattningen av kontrollen skall enligt förslaget beslutas av tulltjänstemän som utövar lokal eller regional bevakningsledning.

Skyddet för den kroppsliga integriteten regleras i 2 kap. 4—6 §§ regeringsformen (RF).

Enligt 2 kap. 6 § RF är varje medborgare gentemot det allmänna skyddad mot bl. a. påtvingade kroppsliga ingrepp och mot kroppsvisitation. Med kroppsvisitation avses enligt förarbetena till RF undersökning av någons kläder och av det någon har med sig, t. ex. handväska (prop. 1975/76:209 s. 147). I 2 kap. 12 § RF föreskrivs att detta skydd får begränsas endast i den utsträckning och på det sätt RF medger. En sådan begränsning får göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle. Begränsningen får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den.

I proposition 46 anför föredragande statsrådet att det är av största vikt för att förhindra smugglingsbrott inom den s.k. resandetrafiken att tullen har möjlighet att utföra verksamma rutinkontroller; stickprovsundersökningar har enligt hans uppfattning — åtminstone om de genomförs med en viss frekvens — en starkt preventiv verkan på benägenheten att smuggla.

I fråga om omfattningen av den föreslagna kontrollmöjligheten uttalar föredragande statsrådet att bestämmelsen bör avse väskor och andra föremål som tjänar samma syfte som en väska och som den resande inte bär i eller innanför kläderna. Hit hänför han, förutom resväskor och handväskor, ryggsäckar, portföljer, bagar, kassar, påsar, korgar, axelremsväskor, handledsväskor m. m. Han uttalar vidare att han utgår från att den föreslagna lagstiftningen nästan uteslutande kommer att få betydelse för den lokalt initierade och styrda tullkontrollen.

I motionerna 144 och 145 riktas invändningar, grundade på integritetshänsyn, mot förslaget såvitt gäller rätt att kontrollera handväskor o. d. Vidare hävdas att förslaget inte skall få grunda rätt till masskontroller utan enbart stickprovsvis utförda undersökningar.

Utskottet vill först understryka att det självfallet är av avgörande betydelse för tullens möjligheter att bekämpa smugglingsbrott att tullen har befogenheter att utföra verksamma rutinkontroller. Samtidigt måste allmänhetens krav på respekt för den personliga integriteten beaktas i största möjliga utsträckning. Det är emellertid ett starkt gemensamt intresse att hålla en effektiv kontroll mot införsel av exempelvis narkotika och andra farliga varor, och utskottet anser det rimligt att detta intresse tillgodoses till priset av en viss uppoffring från de resandes sida. De föreslagna kontrollmöjligheterna är enligt utskottets mening förhållandevis lindriga och ett undantagande av handväskor o. d. kan enligt utskottets uppfattning befaras leda till att kontrollen blir alltför verkningslös. Det ingrepp i den enskildes privata sfär som följer av en stickprovsvis utförd tullkontroll av t. ex. handväskor anser utskottet ligga inom området för vad som bör godtas. Efter en sammanvägning av integritetsintressena och kraven på en realistisk brottsbekämpning ställer sig utskottet bakom propositionens förslag och avstyrker bifall till motionsyrkandena i denna del.

Utskottet, som finner det naturligt att den föreslagna kontrollmöjligheten huvudsakligen kommer till användning vid stickprovskontroller av enstaka resande, anser det dock inte lämpligt att, som motionärerna kräver, kategoriskt ta avstånd från andra kontrollmetoder. Det bör dock understrykas att det i det enskilda fallet är tulltjänsteman som utövar lokal eller regional bevakningsledning som beslutar om omfattningen av kontrollen. Även i denna del avstyrker utskottet således bifall till motionerna.

Övrigt

Utöver de förslag i proposition 46 som utskottet har behandlat i det föregående läggs i den propositionen fram förslag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt. Genom ändringen införs möjlighet att förstöra haschpipor och andra föremål som påträffas inom en anstalt och som är särskilt ägnade att användas för missbruk eller annan befattning med narkotika.

Det föreslås vidare en lag om kontroll av berusningsmedel på sjukhus, som bl. a. ger möjlighet att ställa som villkor för att vårda någon för missbruk av beroendeframkallande medel att patienten underkastar sig vissa undersökningar som kroppsvisitation eller ytlig kroppsbesiktning.

De nu nämnda förslagen föranleder inget särskilt uttalande från utskottets sida. Beträffande samtliga lagförslag i propositionerna 19 och 46 finner emellertid utskottet — med hänsyn till vikten av att lagarna utfärdas i god tid före ikraftträdandet — att tidpunkten för ikraftträdandet bör flyttas fram till den 1 mars 1985.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *samordning av insatserna mot narkotika*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:1357 i denna del (yrkande 2),
2. beträffande *polisens arbetsmetoder*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:396,
3. beträffande *insatser inom kriminalvården*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:80 i denna del (yrkande 2) och motion 1984/85:83 i denna del (yrkande 1),
4. beträffande *tullens spaningsregister m. m.*
   att riksdagen
   dels antar de genom proposition 1984/85:19 framlagda förslagen till
   a. lag om ändring i lagen (1965:94) om polisregister m. m.,
   b. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100), dock med den ändring att tidpunkten för lagarnas ikraftträdande bestäms till den 1 mars 1985,
   dels avslår motion 1984/85:80 i denna del (yrkande 3),
5. beträffande *kriminalisering av icke-medicinsk befattning med narkotika*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:893 i denna del (yrkande 2), motion 1983/84:1357 i denna del (yrkande 1), motion 1983/84:1522 i denna del (yrkande 3 delvis), motion 1983/84:2485 i denna del (yrkande 2), motion 1984/85:74, motion 1984/85:77, motion 1984/85:79 i denna del (yrkande 1), motion 1984/85:80 i denna del (yrkande 1), motion 1984/85:143 i denna del (yrkande 1) och motion 1984/85:144 i denna del (yrkande 1),
6. beträffande *straffskalor för narkotikabrott*
   att riksdagen antar 1 och 2 §§ i det genom proposition 1984/85:46 framlagda förslaget till lag om ändring i narkotikastrafflagen (1968:64),
7. beträffande *uttalande om straffmätning m. m.*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:1522 i denna del (yrkande 3 delvis) och motion 1984/85:143 i denna del (yrkande 2),
8. att riksdagen antar det under moment 6 nämnda lagförslaget i den mån det inte omfattas av vad utskottet hemställt ovan, dock med den ändring att tidpunkten för lagens ikraftträdande bestäms till den 1 mars 1985,
9. att riksdagen antar 1, 2, 8 och 24 §§ i det genom proposition 1984/85:46 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling,

10. beträffande *gärningsformer i narkotikastrafflagen*
    att riksdagen avslår motion 1983/84:893 i denna del (yrkande 1), motion 1983/84:1522 i denna del (yrkande 3 delvis) och motion 1983/84:2485 i denna del (yrkande 1),
11. beträffande *förverkande vid narkotikabrott*
    att riksdagen avslår motion 1983/84:2485 i denna del (yrkande 3),
12. beträffande *tullundersökning av handväskor*
    att riksdagen med avslag på motion 1984/85:144 i denna del (yrkande 2) och motion 1984/85:145 i denna del (yrkandena 2 och 3) antar 19 § i det under moment 9 nämnda lagförslaget,
13. beträffande *tullundersökning i övrigt*
    att riksdagen avslår motion 1984/85:144 i denna del (yrkande 3) och motion 1984/85:145 i denna del (yrkande 1),
14. att riksdagen antar det under moment 9 nämnda lagförslaget i den mån det inte omfattas av vad utskottet hemställt ovan, dock med den ändring att tidpunkten för lagens ikraftträdande bestäms till den 1 mars 1985,
15. att riksdagen antar de genom proposition 1984/85:46 framlagda förslagen till
    a. lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt,
    b. lag om kontroll av berusningsmedel på sjukhus, dock med den ändring att tidpunkten för lagarnas ikraftträdande bestäms till den 1 mars 1985.

Stockholm den 4 december 1984

På justitieutskottets vägnar
LISA MATTSON

Närvarande: Lisa Mattson (s), Eric Jönsson (s), Björn Körlof (m), Helge Klöver (s), Arne Svensson (m), Ulla-Britt Åbark (s), Lars-Erik Lövdén (s), Sven Munke (m), Hans Petersson i Röstånga (fp), Birthe Sörestedt (s), Inger Wickzén (m), Elving Andersson (c), Mona Sahlin (s), Göran Magnusson (s) och Ella Johnsson (c).

Reservationer

1. Samordning av insatserna mot narkotika (mom. 1)

Björn Körlof (m), Arne Svensson (m), Sven Munke (m), Hans Petersson i Röstånga (fp), Inger Wickzén (m), Elving Andersson (c) och Ella Johnsson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Utskottet konstaterar" och som slutar med "erfordras inte" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är de samordningsinsatser som redovisats i det föregående dock inte tillräckliga. För att en effektiv samverkan skall komma till stånd lokalt och regionalt behövs också ett etablerat system för samordning mellan de centrala myndigheter som har ett särskilt ansvar när det gäller att motverka narkotikamissbruket. De myndigheter som utskottet främst avser är socialstyrelsen, rikspolisstyrelsen, generaltullstyrelsen, kriminalvårdsstyrelsen och skolöverstyrelsen. På detta system bör ankomma sådana övergripande samordningsuppgifter som lämpligen inte kan utföras på annan nivå. En sådan uppgift är att följa narkotikasituationen i landet i stort och även internationellt. En annan viktig uppgift skall, som redan har antytts, vara att t. ex. genom rådgivning och information bistå de lokala och regionala myndigheterna i deras samverkansträvanden. Genom att tillskapa ett samordningssystem av detta slag får man också — vilket inte är minst angeläget — ett forum för utbyte av information mellan olika samhällssektorer. Arbetsformerna i det nya systemet bör vara sådana att det finns en beredskap att, när så behövs, snabbt gripa in med kraftfulla åtgärder.

Vad utskottet nu har anfört med anledning av motion 1357 i denna del (yrkande 2) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *samordning av insatserna mot narkotika*
   att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1357 i denna del (yrkande 2) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört i detta hänseende.

2. Insatser inom kriminalvården (mom. 3)

Björn Körlof (m), Arne Svensson (m), Sven Munke (m), Hans Petersson i Röstånga (fp), Inger Wickzén (m), Elving Andersson (c) och Ella Johnsson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 19 med "I motion" och som slutar på s. 20 med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Som framgår av propositionen behövs ytterligare åtgärder för att nå upp

till de nyss angivna riktmärkena för insatserna mot narkotika inom kriminalvården. Sådana efterlyses också i motion 80 och motion 83.

Enligt utskottets mening måste arbetet med att få kriminalvårdsanstalterna fria från narkotika intensifieras. Målet bör vara att de tidigare nämnda riktmärkena skall vara uppnådda inom en snar framtid. Utskottet anser därför att det, i linje med vad som föreslås i motion 83, bör arbetas ut ett åtgärdsprogram för att komma till rätta med narkotikaproblemen inom kriminalvårdsanstalterna. Ett sådant program måste ta sikte både på lagstiftningsåtgärder och på budgetmässiga och organisatoriska förbättringar som kan beslutas av riksdagen under de närmaste årens budgetbehandling. Ett viktigt element i ett sådant program är åtgärder för att skära av tillförseln av narkotika till anstalterna. Angelägenheten av att så sker är enligt utskottets mening uppenbarligen så framträdande att intresset av att de intagna helt garanteras personlig integritet måste ge vika. I viss utsträckning måste enligt utskottets mening det nu sagda även gälla för besökande och andra inom kriminalvården som kan komma i beröring med narkotika. För att få till stånd en effektivare kontroll bör narkotikahundar användas i större utsträckning än f. n.

Utskottet vill vidare slå fast att det inte är tillräckligt att som f. n. ha narkotikafria avdelningar endast på vissa anstalter. Satsningarna på en differentiering av de olika kategorierna intagna på olika avdelningar och olika anstalter i kombination med inrättande av mindre avdelningar bör fortsätta. Inriktningen av och tidsplaneringen för detta arbete bör läggas fast i programmet. Även andra insatser för att komma till rätta med narkotikan inom anstalterna bör prövas vid utarbetandet av åtgärdsprogrammet.

För att kampen mot narkotikan skall lyckas är det ett oavvisligt krav att kriminalvårdsanstalterna snabbt blir narkotikafria. Ett åtgärdsprogram bör därför snarast arbetas fram och redovisas för riksdagen i lämpligt sammanhang.

Vad utskottet med anledning av motion 80 och motion 83 nu anfört om insatser inom kriminalvården bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *insatser inom kriminalvården*
   att riksdagen med anledning av motion 1984/85:80 i denna del (yrkande 2) och motion 1984/85:83 i denna del (yrkande 1) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört i detta hänseende.

3. Kriminalisering av icke-medicinsk befattning med narkotika (mom. 5)

Björn Körlof (m), Arne Svensson (m), Sven Munke (m), Hans Petersson i Röstånga (fp), Inger Wickzén (m), Elving Andersson (c) och Ella Johnsson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 27 med "Utskottet vill" och slutar på s. 29 med "måste övervägas" bort ha följande lydelse:

Som utskottet redan inledningsvis i detta betänkande slagit fast måste grundsynen i kampen mot narkotikamissbruket vara att samhället inte kan godta något annat bruk av narkotika än det som är medicinskt motiverat; allt annat bruk är missbruk och måste med kraft bekämpas.

Det är enligt utskottets uppfattning av den allra största betydelse att samhällets narkotikapolitik med fasthet och konsekvens tar avstånd från allt olovligt narkotikabruk. De straffrättsliga åtgärderna i sig är härvid inte av avgörande betydelse, men de är oundvikliga såsom verktyg i sammanhanget. Med detta synsätt kan man enligt utskottets mening svårligen förena en lagstiftning som visserligen straffbelägger praktiskt taget alla former av handhavande av narkotika men som ändå lämnar straffri just den befattning som ytterst är förutsättningen för all narkotikabrottslighet, nämligen själva konsumtionen. Denna ordning är, såsom framhålls i motionerna, inte godtagbar och utskottet vill härvidlag särskilt framhålla följande.

En av de viktigaste uppgifterna i kampen mot narkotikamissbruket är att hindra ungdomar från att börja använda narkotika. En elementär utgångspunkt för att dessa strävanden skall te sig trovärdiga måste enligt utskottets mening vara att lagstiftaren klart ger uttryck för sitt avståndstagande i fråga om narkotika genom att förbjuda all icke-medicinsk befattning därmed. Ett sådant ställningstagande kan enligt utskottets uppfattning förväntas få en beaktansvärd psykologisk betydelse för att motverka att ungdomar leds in i missbruk; det är självklart att argumenten mot narkotika får en helt annan tyngd om de bärs upp av ett förbud i lag än om lagstiftaren — fullt avsiktligt — underlåtit att införa ett sådant förbud.

Här vill utskottet också framhålla att det av principiella skäl är väl motiverat att samhället reservationslöst ger till känna sitt avståndstagande till missbruk av narkotika genom en kriminalisering härav. Det naturliga i en sådan hållning bestyrks f. ö. av att länder som Finland och Norge redan har infört en sådan lagstiftning.

Det skäl som enligt departementschefen talar starkast mot en kriminalisering är att denna skulle kunna få konsekvenser för narkomanvården som är svåra att överblicka. Narkomaner skulle alltså inte söka vård för sitt missbruk av rädsla för att samtidigt ange sig själva för brott. I denna fråga vill utskottet som sin mening uttala att med hänsyn till den tystnadsplikt som tillämpas inom hälso- och sjukvården den angivna risken i praktiken inte torde ha någon verklighetsbakgrund. Beaktas bör även dels att det är förhållandevis ovanligt att narkomaner frivilligt söker vård för sitt missbruk, dels att de vårdsökande normalt har så långt gånget missbruk med därav föranledd kriminalitet av skilda slag att det helt torde sakna betydelse om de dessutom gjort sig skyldiga till ett straffbelagt missbruk. Någon anledning att på denna grund avstå från att kriminalisera den

icke-medicinska befattningen med narkotika anser utskottet således inte föreligga. Av inte oväsentlig betydelse är även att de personer som en kriminalisering skulle avse ofta ännu inte utvecklat ett sådant drogberoende att de alls är i behov av sådan vård som kan vara aktuell i sammanhanget.

En invändning som har framförts mot kriminalisering av narkotikakonsumtion är att det nuvarande straffria området är litet och att frågan därför har mycket begränsad betydelse. I denna del vill utskottet uttala att visserligen är det så att konsumtion av narkotika normalt föregås av ett innehav av narkotika och innehavet är, som tidigare nämnts, straffbart. Emellertid finns det inte så få fall där det kan förekomma konsumtion utan föregående straffbart innehav och där narkotikahanteringen således inte kan beivras. Även om den straffria sektorn teoretiskt sett är liten är det för utskottet uppenbart att ett stort antal ungdomar på just detta sätt får sin första erfarenhet av narkotika. Exempel på detta är att en person blir bjuden på narkotika direkt ur en injektionsspruta eller en haschpipa. Även sådana fall där konsumtionen eljest är det helt dominerande inslaget i vederbörandes hantering av narkotikan hör hit. Huruvida det straffbara området i det senast nämnda fallet är litet eller stort kan utskottet f. n. inte bedöma; avgörande för detta är hur domstolarnas praxis i frågan kommer att utvecklas. För utskottet står det emellertid klart att rättsläget, sådant det än är inom denna straffria zon, inte är förenligt med en effektiv och konsekvent narkotikapolitik. Det är vidare enligt utskottets mening uttryck för en cynisk och inskränkt syn på narkotikaproblemen att avfärda önskemål om en kriminalisering av detta område med argumentet att frågan har begränsad betydelse; i själva verket torde det oftast vara inom just detta område som ett missbruk inleds, t. ex. genom att lättledda ungdomar bjuds på narkotika av kamrater.

Utskottet kan inte ställa sig bakom resonemangen om att bevisproblem och outvecklade analysmetoder bör leda till att man avstår från att utvidga det straffbara området. Det saknas anledning att vänta sig större problem i dessa avseenden vid narkotikabrottslighet än vid annan brottslighet. Allt talar för att praktiska frågor av denna art i tillämpningen får en lämplig lösning.

När det gäller det argument mot en kriminalisering som innebär att angrepp på gärningsmannens egen person av principiella skäl inte bör straffbeläggas vill utskottet anlägga följande synpunkter. Det är en felsyn att tro att denna princip vid stiftande av strafflag undantagslöst kan appliceras på varje angrepp som riktar sig mot gärningsmannen själv. Principen bygger nämligen på tanken att gärningsmannen genom att angripa sig själv eller sin egendom avstår från det skydd som ett straffhot kan innebära. Denna tanke kan inte appliceras på frågan om konsumtion av narkotika bör kriminaliseras. Genom att konsumera narkotika kan ju gärningsmannen inte anses ha avstått från det skydd mot narkotikans skadeverkningar som strafflagstiftningen kan ge. Att principen inte kan

tillämpas beträffande konsumtion av narkotika följer också av att missbrukaren genom sin befattning med narkotika äventyrar inte bara sitt eget liv utan också andras välfärd.

De överväganden som utskottet nu har redovisat leder utskottet till uppfattningen att all icke-medicinsk befattning med narkotika bör kriminaliseras. Någon straffbeläggning av själva berusningstillståndet anser dock inte utskottet vara lämplig. Straffvärdet inom det område som utskottet sålunda anser bör bli täckt av straffansvar kommer självfallet att kunna variera högst avsevärt; såväl böter som fängelse bör ingå i straffskalan.

Närmare överväganden i fråga om den lagtekniska utformningen av den av utskottet förordade kriminaliseringen bör komma till stånd inom regeringskansliet. Ett förslag till lagstiftning på området bör snarast föreläggas riksdagen. Vad utskottet nu med anledning av motionerna 893, 1357, 1522, 2485, 74, 77, 79, 80, 143 och 144 har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *kriminalisering av icke-medicinsk befattning med narkotika*

att riksdagen med anledning av motion 1983/84:893 i denna del (yrkande 2), motion 1983/84:1357 i denna del (yrkande 1), motion 1983/84:1522 i denna del (yrkande 3 delvis), motion 1983/84:2485 i denna del (yrkande 2), motion 1984/85:74, motion 1984/85:77, motion 1984/85:79 i denna del (yrkande 1), motion 1984/85:80 i denna del (yrkande 1), motion 1984/85:143 i denna del (yrkande 1) och motion 1984/85:144 i denna del (yrkande 1) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört i detta hänseende.

4. Uttalande om straffmätning m. m. (mom. 7)

Björn Körlof (m), Arne Svensson (m), Sven Munke (m), Hans Petersson i Röstånga (fp), Inger Wickzén (m), Elving Andersson (c) och Ella Johnsson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 30 som börjar med "Utskottet, som" och slutar med "i propositionen" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan för sin del inte ställa sig bakom departementschefens uttalande om att förslagen i propositionen om ändrad gradindelning och ändrade straffskalor inte bör leda till en strängare straffmätning. Enligt utskottets mening är det — i linje med tankarna i motionerna 1522 och 143 — naturligt att de ändringar i skärpande riktning som förslagen innebär också kommer till uttryck i en skärpt påföljdspraxis. Vad gäller ändrad rubricering av ringa brott får motion 1522 anses tillgodosedd genom förslagen i propositionen.

dels att utskottets hemställan under moment 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *uttalande om straffmätning*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1522 i denna del (yrkande 3 delvis) och motion 1984/85:143 i denna del (yrkande 2) godkänner vad utskottet uttalat om skärpt påföljdspraxis vid narkotikabrott.

5. Gärningsformer i narkotikastrafflagen (mom. 10)

Björn Körlof (m), Arne Svensson (m), Sven Munke (m), Hans Petersson i Röstånga (fp), Inger Wickzén (m), Elving Andersson (c) och Ella Johnsson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 31 med "I fråga om *förvärv*" och slutar på s. 32 med "dessa delar" bort ha följande lydelse:

När frågan om det straffbara området beträffande *förvärv* av narkotika nu åter aktualiserats vill utskottet som sin mening uttala att begränsningen av straffansvarets omfattning till sådana fall när överlåtelsesyfte har förelegat är omotiverad. Enligt utskottets mening finns det nämligen inga sakliga skäl till varför förvärv av narkotika för eget bruk bör vara undantaget från det straffbara området enligt denna gärningsform. Genom att såsom föreslås i motionerna låta gärningsformen omfatta varje förvärv av narkotika kommer vid förvärv för eget bruk straffansvar att inträda på ett tidigare stadium än först vid själva innehavet; redan försök eller förberedelse till förvärv av narkotika för eget bruk kriminaliseras alltså. En sådan ordning måste enligt utskottets mening anses vara i hög grad påkallad av preventiva skäl. Genom att låta gärningsformen avse alla förvärv undviker man också vissa tillämpningssvårigheter som nuvarande ordning kan innebära.

Vad härefter gäller de *kvalificerade fallen av befattning* med narkotika anser utskottet tiden vara mogen för att avskaffa den rådande begränsningen av det straffbara området i fråga om befattning med narkotika som är avsedd för eget bruk; enligt utskottets mening bör varje befattning med narkotika, alltså även sådan som är avsedd för eget bruk, omfattas av det straffbara området.

När det sedan gäller sådana *förfaranden som är ägnade att främja narkotikahandel* har utskottet följande inställning. Begränsningen av det straffbara området går ut på att endast åtgärder som är ägnade att främja narkotikahandel, dvs. den mer organiserade eller eljest grövre brottsligheten, omfattas av gärningsformen. Enligt utskottets mening leder denna avgränsning till svårigheter i den praktiska tillämpningen av bestämmelsen. Härtill kommer att kvalificerade främjandehandlingar bör medföra straffansvar också i de fall där det inte kan sägas vara fråga om handel; även överlåtelseverksamhet som inte är vanemässig eller yrkesmässig kan

i många fall framstå som så straffvärd att det är stötande att gärningen lämnas straffri.

Regeln bör därför enligt utskottets mening ges ett vidare tillämpningsområde. Enligt utskottets uppfattning bör tillämpningsområdet för att täcka de fall som är straffvärda omfatta åtgärder som är ägnade att främja överlåtelse av narkotika. Att ge gärningsbeskrivningen en sådan utformning innebär samtidigt att det straffbelagda området ges en från rättssäkerhetssynpunkt tillfredsställande avgränsning.

Tillämpningsområdet för *framställning* av narkotika avser bara sådan narkotika som är avsedd för missbruk. När bestämmelsen fick sitt nuvarande innehåll år 1983 kom även odling av narkotiska växter att införas under det straffbara området. Tidigare bestraffades under denna punkt endast *tillverkning*. I fråga om det straffbara områdets avgränsning till framställning av narkotika som är avsedd för missbruk vill utskottet uttala att det visserligen främst torde vara dessa gärningar som är straffvärda. Utskottet anser det dock olämpligt att begränsa det straffbara området på detta sätt. För att undvika svårigheter i den praktiska tillämpningen, t. ex. när det gäller bevisningen, bör enligt utskottets mening varje olovlig framställning av narkotika omfattas av denna gärningsform. Att man därigenom också straffbelägger försök, förberedelse m. m. till sådan odling av narkotiska växter som sker i viltvårdssyfte eller för prydnadsändamål anser utskottet inte inge några betänkligheter. Ty även sådan odling är ju redan f. n. straffbar, låt vara endast som innehav och alltså först då växten har utvecklat sig något. Den ordning utskottet nu föreslår innebär endast att straffansvar kommer att inträda på ett tidigare stadium, t. ex. vid sådd. Med den utformning av gärningsformen som utskottet förordar undviks att t. ex. handel med hampfrö som fågelfoder mer generellt kommer att falla under straffansvar.

Sammanfattningsvis innebär det nu sagda i fråga om gärningsformerna att utskottet ställer sig bakom motionsönskemålen i dessa delar. Det bör ankomma på regeringen att utarbeta förslag till erforderlig författningstext. Ett lagförslag i ämnet bör snarast föreläggas riksdagen.

Vad utskottet nu med anledning av motionerna 893, 1522 och 2485 anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *gärningsformer i narkotikastrafflagen*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:893 i denna del (yrkande 1), motion 1983/84:1522 i denna del (yrkande 3 delvis) och motion 1983/84:2485 i denna del (yrkande 1) ger regeringen till känna vad utskottet anfört i detta hänseende.

6. Tullundersökning av handväskor (mom. 12)

Björn Körlof (m), Arne Svensson (m), Sven Munke (m), Hans Petersson i Röstånga (fp) och Inger Wickzén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 35 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill först understryka att det självfallet är av avgörande betydelse för tullens möjligheter att bekämpa smugglingsbrott att tullen har befogenheter att utföra verksamma kontroller. Samtidigt måste emellertid allmänhetens krav på respekt för den personliga integriteten tillgodoses. Enligt utskottets mening för förslaget alltför långt i fråga om integritetskränkande åtgärder när handväskor och liknande väskor, t. ex. handledsväskor, skall kunna kontrolleras utan att någon misstanke om oegentlighet från resenärens sida föreligger eller skärpt tullkontroll har beordrats (se 19 § första stycket varusmugglingslagen). Det saknas enligt utskottets mening anledning att betrakta den nu berörda typen av väska på annat sätt än plånböcker och liknande föremål för förvaring som bärs i och innanför kläderna. I alla dessa förvaringspersedlar har människor normalt sina mest personliga tillhörigheter. Enligt utskottets uppfattning bör det vid en ren rutinkontroll inte vara möjligt att granska dessa föremål med mindre 19 § första stycket varusmugglingslagen är tillämpligt.

Utskottet anser därför att, såsom förordas i motionerna, det föreslagna nya stycket i 19 § varusmugglingslagen bör ges den lydelse som framgår av utskottets hemställan.

dels att utskottets hemställan under moment 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *tullundersökning av handväskor*
att riksdagen med anledning av propositionen samt med anledning av motion 1984/85:144 i denna del (yrkande 2) och motion 1984/85:145 i denna del (yrkandena 2 och 3) antar 19 § i det under moment 9 nämnda lagförslaget, dock med den ändring att paragrafen erhåller följande som *Utskottets förslag* betecknade lydelse:

Regeringens förslag	*Utskottets förslag*
19 §	

Förekommer mot någon, som anträffas vid gräns- eller kustort eller ankommer till plats, där förbindelse med utlandet äger rum, anledning att han har på sig gods, som enligt denna lag är underkastat beslag, må för eftersökande av sådant gods tulltjänsteman företaga kroppsvisitation och ytlig kroppsbesiktning å honom. Om vederbörande chef för tull-, kust- eller gränsbevakning finner skärpning av tullkontrollen å persontrafiken till eller från utlandet med viss lägenhet eller för viss tidrymd å någon plats oundgängligen nödvändig, må efter bevakningschefens förordnande kroppsvisitation verkställas å envar, som med lägenheten eller under tidrymden till platsen ankommer från eller från platsen avreser till utlandet.

Sådant förordnande skall oförd röjligen underställas generaltullstyrelsens prövning men går likväl genast i verkställighet.

För att motverka brott som avses i denna lag får tulltjänstemän även i andra fall än som avses i första stycket undersöka handresgods, såsom resväskor *och* portföljer *samt handväskor* och liknande som medförs av resande vid inresa till eller utresa från riket. Tulltjänstemän som utövar lokal eller regional bevakningsledning beslutar om omfattningen av kontrollen.

För att motverka brott som avses i denna lag får tulltjänstemän även i andra fall än som avses i första stycket undersöka handresgods, såsom resväskor, portföljer och liknande som medförs av resande vid inresa till eller utresa från riket. Tulltjänstemän som utövar lokal eller regional bevakningsledning beslutar om omfattningen av kontrollen.

Kroppsvisitation, som är av mera väsentlig omfattning, och ytlig kroppsbesiktning skall verkställas inomhus i avskilt rum eller i lämpligt utrymme i fartyg samt, om undersökningsman eller den undersökte begär det och det kan ske utan större omgång, i vittnens närvaro. Kroppsvisitation och ytlig kroppsbesiktning av kvinnor får inte verkställas eller bevittnas av annan än kvinna, läkare eller legitimerad sjuksköterska. Detta gäller dock inte en sådan kroppsvisitation som avses i andra stycket.

Förande av protokoll och utfärdande av bevis om företagen kroppsvisitation eller ytlig kroppsbesiktning erfordras ej med mindre den undersökte begär det eller föremål, som påträffas, tages i beslag.

7. Tullundersökning i övrigt (mom. 13)

Björn Körlof (m), Arne Svensson (m), Sven Munke (m), Hans Petersson i Röstånga (fp) och Inger Wickzén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 35 som börjar med "Utskottet, som" och slutar med "till motionerna" bör ha följande lydelse:

Vad härefter gäller motionärernas önskemål om ett riksdagsuttalande som tar avstånd från andra tullkontroller enligt den nya bestämmelsen än sådana som är rena stickprov, vill utskottet anlägga följande synpunkter. Varje tullkontroll är ett ingrepp i resenärens integritet. Den lagstiftning som medger kontroller måste användas på ett omdömesgillt sätt; häri ligger bl. a. att tillämpningen skall ske med restriktivitet. Utskottet anser det inte vara lämpligt att den nya kontrollmöjlighet som utskottet nyss uttalat sig för kommer till användning annat än i stickprovsvis utförda kontroller av enstaka resande. Utskottet godtar således motionsönskemålen härom.

dels att utskottets hemställan under moment 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *tullundersökning i övrigt*
att riksdagen med anledning av motion 1984/85:144 i denna del (yrkande 3) och motion 1984/85:145 i denna del (yrkande

1) godkänner vad utskottet uttalat om stickprovsundersökningar i fråga om tullkontroll enligt 19 § andra stycket varusmugglingslagen.

Särskilt yttrande

Tullens spaningsregister m. m.

Björn Körlof (m), Arne Svensson (m), Sven Munke (m), Hans Petersson i Röstånga (fp), Inger Wickzén (m), Elving Andersson (c) och Ella Johnsson (c) anför:

Genom de stora ADB-baserade personregister som nu finns inom alla samhällssektorer har myndigheterna tillgång till stora mängder information om varje enskild medborgare. Dessa register utgör utan tvekan en stor fara för de enskildas integritet. Detta gäller — och det är mycket viktigt att komma ihåg — oavsett om det är fråga om positiva eller negativa uppgifter om den enskilde; redan det förhållandet att myndigheterna har tillgång till informationen utgör på sitt sätt en kränkning av integriteten så snart det är fråga om uppgifter av visst slag.

Utvecklingen av ADB-tekniken har gått mycket snabbt, och det finns säkert fog för de ofta uttalade farhågorna att beslut att inrätta nya informationssystem har fattats utan att man har kunnat överblicka följderna av beslutet när det gäller hanteringen av integritetskänslig information. Den snabba tekniska utvecklingen inrymmer nya risker som kan vara svåra eller t. o. m. omöjliga att förutse. Å andra sidan finns det nu en helt annan vaksamhet än tidigare när det gäller de faror för integriteten som den nya informationstekniken innebär. Det är naturligtvis i första hand fråga om faror som direkt kan följa av en oriktig hantering av personliga uppgifter. Men det är också fråga om mera indirekta faror. I ett samhälle där man mera allmänt godtar att ny informationsteknik används utan att kritiskt pröva vad detta kan innebära för de enskildas integritet finns det risk för att man på sikt hamnar i den situationen att vaksamheten i vad avser integritetsfarorna försvinner och medborgarna anser det naturligt att myndigheterna har obegränsad tillgång till all information de — med rätta eller inte — anser sig ha behov av; en sådan utveckling innebär faror för några av våra mest vitala samhällsintressen och den måste motverkas.

Mot denna bakgrund är det med tillfredsställelse vi konstaterar att det råder bred enighet om att integritetsaspekterna måste tillmätas utomordentligt stor betydelse vid ställningstagande till hur sådana informationssystem det här gäller skall vara utformade och hur de skall hanteras.

De som skall fatta beslut som gäller nya ADB-system befinner sig alltid i ett dilemma. Å ena sidan gäller det att kunna utöva inflytande under ett tidigt skede i arbetet med att utforma systemet, annars är det risk för att arbetet har framskridit så långt att det inte går att få till stånd några

ändringar, åtminstone inte utan stora kostnader. Å andra sidan gäller det att inte gå in i processen så tidigt att det inte går att överblicka vilka tekniska och andra möjligheter — och risker — som finns.

I detta fall anser vi att det i och för sig hade varit möjligt och önskvärt med ett klart riksdagsuttalande av det slag som efterlyses i motion 80, dvs. ett uttalande om att datainspektionens krav när det gäller kontroll och säkerhet skall vara uppfyllda. Med hänsyn till vad utskottet anfört om beaktande av integritetsaspekterna och problemet med beslutsprocessen anser vi dock att vi bör avstå från att reservera oss.

Skatteutskottets yttrande 1984/85:1 y

Bilaga

om tullens spaningsregister m. m. (prop. 1984/85:19, bilaga 1)

Till justitieutskottet

Justitieutskottet har vid sammanträde den 23 oktober 1984 beslutat hemställa om yttrande från skatteutskottet över proposition 1984/85:19 om en samordnad och intensifierad narkotikapolitik, bilaga 1, avsnitt 5.5, och tillhörande lagförslag (s. 23–25) samt eventuella motioner i motsvarande del. Skatteutskottet får med anledning av justitieutskottets hemställan anföra följande.

I propositionen föreslås att tullen skall få föra egna spaningsregister i den mån det behövs för den brottsbekämpande verksamhet som ankommer på tullverket. Bestämmelser härom bör enligt förslaget tas in i polisregisterlagen och utformas efter mönster av vad som gäller för polisregistren. Vidare föreslås regler som gör det möjligt för regeringen att föreskriva att tullen och polisen skall få terminalåtkomst till varandras register. Lagändringarna skall enligt förslaget träda i kraft den 1 januari 1985.

I propositionen lämnas också en redogörelse för de riktlinjer för tullens registerverksamhet som enligt justitieministern och finansministern bör vara vägledande för regeringen. Beträffande tullregistren lämnas information om dels vad registren bör innehålla, dels vilka överväganden som bör göras när det gäller att bestämma vilka tjänstemän inom tullen som skall få tillgång till registren. Vidare diskuteras vilka uppgifter i de olika polisregistren som skall vara tillgängliga för tullen och vilka befattningshavare som åtkomsten till uppgifterna bör vara begränsad till.

I motion 1984/85:80 av Nils Carlshamre m. fl. (m) begärs ett uttalande att föreskrifterna om registren skall utformas så att åtkomsten grundas på personlig behörighet och att varje transaktion registreras. Motionärernas syfte är att skydda informationen mot obehörigt spridande.

Utskottet vill inledningsvis erinra om att det är ett länge känt behov hos tullen att få ordna sitt informationssystem på ett effektivare sätt med hjälp av ADB och även att få tillgång till vissa polisregister via egna terminaler. Riksdagen har tidigare också uttalat att tullen bör ha tillgång till polisregistren (SkU 1981/82:50 reservation 7 mom. b, rskr 1981/82:250).

Enligt utskottets mening är det angeläget att tullen får tillgång till och kan strukturera den information som den behöver för att effektivt kunna rikta sina insatser mot objekt som är intressanta från smugglingssynpunkt. Detta är särskilt viktigt då tullen, enligt vad som sägs på annan plats i propositionen (bilaga 3, s. 3), på senare år haft svårt att hålla en acceptabel nivå på kontrollen av gods och personer. Utskottet hälsar därför med tillfredsställel-

se att hithörande frågor får en lösning som bör öka tullens möjligheter till en effektivare narkotikabekämpning. Erfarenheterna från den försöksverksamhet som bedrivits i Malmöhus län under år 1983 i syfte att få till stånd ett fungerande informationsutbyte mellan tull och polis visar enligt utskottet också att tullen i princip bör få tillgång till polisregistren och möjlighet att inrätta egna ADB-register för den tullspecifika informationen.

De föreslagna lagreglerna för tullens registerverksamhet innebär i huvudsak att samma bestämmelser skall gälla för tullens register som gäller för polisregistren. Detta innebär i sin tur att uppgifterna i tullregistren kommer att få samma sekretesskydd som uppgifterna i polisregistren. Utskottet finner ingen anledning till erinran mot förslaget i denna del.

När det gäller frågan om och i vad mån tullen och polisen skall ha terminalåtkomst till varandras register föreslås att i polisregisterlagen tas in regler som ger regeringen rätt att förordna härom. Även ett utlämnande av innehållet i tullregistren inom ramen för internationellt tull- och polissamarbete bör enligt förslaget få ske efter förordnande av regeringen, som i sådana sammanhang dessutom får delegera uppgiften till generaltullstyrelsen. Skatteutskottet har inte heller härvidlag funnit anledning till erinran mot propositionen.

Frågor som rör riktlinjerna för tullens registerverksamhet, vilka uppgifter som bör tas in i tullregistret och vilka olika uppgifter i tull- och polisregistren som bör vara åtkomliga för olika befattningshavare inom tullen faller, som framhålls av justitieministern, i huvudsak under regeringens normgivningskompetens och är ännu inte slutligt prövade. Mot bakgrund härav anser utskottet till skillnad från motionärerna bakom motion 80 att riksdagen inte bör genom ett uttalande ge regeringen detaljerade anvisningar om föreskrifternas utformning. Utskottet vill dock liksom motionärerna starkt betona integritetsaspekternas betydelse i sammanhanget. Med det sagda finner utskottet att justitieutskottet bör avstyrka motionen i denna del.

Stockholm den 13 november 1984

På skatteutskottets vägnar
RUNE CARLSTEIN

Närvarande: Rune Carlstein (s), Knut Wachtmeister (m), Stig Josefson (c), förste vice talman Ingegerd Troedsson (m), Olle Westberg (s), Hagar Normark (s), Ingemar Hallenius (c), Karl Björzén (m), Kjell Johansson (fp), Anita Johansson (s), Lars Hedfors (s), Anna Lindh (s), Ewy Möller (m), Bruno Poromaa (s) och Erkki Tammenoksa (s).

Avvikande mening

Knut Wachtmeister, förste vice talmannen Ingegerd Troedsson, Karl Björzén och Ewy Möller (samtliga m) anser att det sista stycket av utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

Frågor som rör riktlinjerna för tullens registerverksamhet, vilka uppgifter som bör tas in i tullregistret och vilka olika uppgifter i tull- och polisregistren som bör vara åtkomliga för olika befattningshavare inom tullen faller visserligen, som framhålls av justitieministern, i huvudsak under regeringens normgivningskompetens och är ännu inte slutligt prövade. Utskottet vill emellertid i anslutning härtill i likhet med motionärerna bakom motion 80 starkt betona integritetsaspekternas betydelse i sammanhanget. Inrättandet av ett allmänt spaningsregister för tullverket är utskottet som ovan nämnts berett att godta men terminaltillgången bör enligt utskottet begränsas till en liten krets av behöriga befattningshavare inom de enheter som har ett oundgängligt behov av denna information. Samma stränga föreskrifter om kontroll och säkerhet måste enligt utskottet gälla för att tullen skall få terminalåtkomst till polisens ADB-register. Med det sagda föreslår utskottet att justitieutskottet tillstyrker motionen i denna del.

Innehållsförteckning

Propositionerna m. m. 1
Propositionernas lagförslag 3
1. Lag om ändring i lagen (1965:94) om polisregister m. m. 3
2. Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100) 5
3. Lag om ändring i narkotikastrafflagen (1968:64) 6
4. Lag om ändring i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling. . 7
5. Lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt . . 9
6. Lag om kontroll av berusningsmedel på sjukhus 10
Motionerna 11
Utskottet 15
Inledning 15
Allmänt 16
Samordning av insatserna mot narkotika 16
Polisens arbetsmetoder 17
Insatser inom kriminalvården 19
Tullens spaningsregister m. m. 20
Inledning 20
Tullens register 21
Polisens register 23
Tillgång till registren 23
Kriminalisering av icke-medicinsk befattning med narkotika 27
Gradindelning och straffskalor vid narkotikabrott 29
Gärningsformer i narkotikastrafflagen 30
Förverkande vid narkotikabrott 32
Tullundersökning av handresgods 33
Övrigt 35
Utskottets hemställan 36
Reservationer 38
1. Samordning av insatserna mot narkotika (mom. 1) (m, c, fp) . . . 38
2. Insatser inom kriminalvården (mom. 3) (m, c, fp) 38
3. Kriminalisering av icke-medicinsk befattning med narkotika (mom. 5) (m, c, fp) 39
4. Uttalande om straffmätning m. m. (mom. 7) (m, c, fp) 42
5. Gärningsformer i narkotikastrafflagen (mom. 10) (m, c, fp) ... 43
6. Tullundersökning av handväskor (mom. 12) (m, fp) 45
7. Tullundersökning i övrigt (mom. 13) (m, fp) 46

Särskilt yttrande 47
Tullens spaningsregister m. m. (m, c, fp) 47
Bilaga 49
Skatteutskottets yttrande 49

Liber Tryck Stockholm 1984